

Γλώσσα Στ' Δημοτικού
Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα
α' τεύχος

2ος τόμος
Ενότητες 4η, 5η και 6η

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

βιβλίων και παραγωγή

υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το

Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Άννα Ιορδανίδου,

Αναπλ. Καθηγ. του Πανεπ. Πατρών

Νεκταρία Κανελλοπούλου, *Εκπ/κός*

Ελευθερία Κοσμά, *Εκπαιδευτικός*

Βασιλική Κουταβά, *Εκπαιδευτικός*

Παναγιώτης Οικονόμου, *Εκπ/κός*

Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου,

Εκπαιδευτικός

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Βασιλική Τοκατλίδου, *Ομότ. Καθηγ.*

του Αριστοτελ. Παν/μίου Θεσ/νίκης

Όλγα Μούσιου-Μυλωνά,

Σχολική Σύμβουλος

Ιωάννης Μπάρτζης, *Εκπαιδευτικός*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Γιώργος Πισκοπάνης,

Σκιτσογράφος-Εικονογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Παναγιώτα Χατζηθεοχάρους,

Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Γιώργος Πανουτσόπουλος,
Εικαστικός καλλιτέχνης

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας,
Αποφ. 16158/6-11-06
και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Άννα Ιορδανίδου
Νεκταρία Κανελλοπούλου
Ελευθερία Κοσμά
Βασιλική Κουταβά
Παναγιώτης Οικονόμου
Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου**

**Γλώσσα Στ' Δημοτικού
Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα**

α' τεύχος

**2ος τόμος
Ενότητες 4η, 5η και 6η**

Ενότητα 4

Διατροφή, διατροφή, διατροφή

**Η πολύ λαίμαργη φάλαινα
που έφαγε τη θάλασσα**

**εικονογράφηση Βαγγέλης
Ελευθερίου, εκδ. Κέδρος**

**Κατάπιε όλα τα κύματα,
όλες τις σταγόνες,
όλους τους ναύτες,
όλες τις γοργόνες,**

όλους τους φάρους,
όλους τους ξιφίες,
τους σπάρους, τα χταπόδια
και τους αστερίες!
Τα κανό, τα καβουράκια
και της θάλασσας
τ' αλογάκια!
Έφαγε με φόρα
τις βάρκες μία μία
και με μεγάλη βουλιμία
τα αεροπλανοφόρα
και της γραμμής τα πλοία!
Και, πράγμα που δεν πρέπει,
δεν άφησε ούτε φύκι,
δεν άφησε ούτε λέπτι!
Κι έμεινε μεμιάς
στη μέση μιας μεγάλης
ερημιάς!
«Τα 'χαψα όλα – είπε –
μία κι έξω,
ώρα τώρα να χωνέψω
τα καβουράκια

και τις μέδουσες τις
κακομοίρες».
Είδε τότε να 'ρχονται από
μακριά
με καμάκια μυτερά
έξι εφτά φαλινοθήρες!
«Αχ! – σκέφτηκε –
τι συμφορά!
Έρχονται να με σκοτώσουν,
να με κάνουν μαργαρίνη
και μπανέλες!
Τι τις ήθελα τις τρέλες;
Τι τρομάρα! Τι τρεμούλα!
Αχ μανούλα μου,
γλυκιά μανούλα!»
Τι να κάνει, τι;
Ούτε νερό
να κολυμπήσει,
ούτε θάλασσα
για να κρυφτεί!
«Αχ – φώναξε – τι φρίκη!
έφαγα τη θάλασσα

που μ' έκρυβε!
Δεν άφησα ούτε φύκι!
Ήτανε μεγάλο κρίμα
να φάω και το τελευταίο κύμα!
Δεν υπάρχει άλλη λύση!
Προτού με κάνουν λιώμα,
πρέπει αυτή η ερημιά
να ξαναπλημμυρίσει»
είπε η φάλαινα,
κι άνοιξε το στόμα
και βγήκαν τα κύματα
και οι κυκλώνες,
οι ναύτες, τα πέλαγα
και οι γοργόνες,
οι σπάροι, οι ξιφίες,
τα χταπόδια και οι αστερίες,
τα κανό, τα καβουράκια
και της θάλασσας
τ' αλογατάκια.
Έκανε η φάλαινα
ένα μακροβούτι,
στο νεράκι χώθηκε,

**κρύφτηκε και σώθηκε!
Κι από τότε τής κόπηκε
η λαιμαργία
και τρώει τις μαρίδες
μία μία!**

Ευγένιος Τριβιζάς

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Πώς δίνουμε οδηγίες για μια συνταγή
- Πώς σχηματίζουμε την προστακτική των σύνθετων ρημάτων
- Πώς χρησιμοποιούμε τις αποτελεσματικές προτάσεις

Συνταγές μαγειρικής

Κάτι ωραίο μαγειρεύεται στην κουζίνα. Μάθετε τι διαβάζοντας τη συνταγή:

Μακαρόνια με κιμά

Υλικά

500 γραμμάρια μακαρόνια

500 γραμμάρια μοσχαρίσιος κιμάς

1 ποτηράκι του κρασιού λάδι

2 κρεμμύδια ξερά τριμμένα

1 πράσινη πιπεριά κομμένη

σε κύβους

1 μεγάλο καρότο κομμένο

σε κύβους

1 κιλό ντομάτες ξεφλουδισμένες

και χοντροκομμένες

1 ποτήρι του νερού χυμό ντομάτας

1/2 ποτηράκι του κρασιού άσπρο

κρασί

ζάχαρη, αλάτι και πιπέρι

τυρί ρεγκάτο τριμμένο

Εκτέλεση

Σε μια κατσαρόλα βάζω τον κιμά με το λάδι και το κρεμμύδι, τον ανακα-

τεύω συνέχεια για να μη σβολιάσει και προσθέτω την πιπεριά, το καρότο, το κρασί, ζάχαρη, αλάτι και πιπέρι. Μετά ρίχνω τις ντομάτες και το χυμό ντομάτας, προσθέτω λίγο νερό και αφήνω τον κιμά να βράσει και να μείνει με τη σάλτσα του. Βράζω τα μακαρόνια, τα σουρώνω και τα βουτυρώνω. Απλώνω σε μια πιατέλα, διαδοχικά, λίγο τυρί ρεγκάτο, τα μακαρόνια, πάλι τυρί, τον κιμά με τη σάλτσα του και τελειώνω με τυρί.

Ρένα της Φτελιάς, *Συνταγές για ζυμαρικά*, εκδ. Νέα Σύνορα, Αθήνα, 2000

1. Παρατηρήσατε ότι η συνταγή είναι χωρισμένη σε δύο μέρη; Ποια είναι αυτά και ποιες πληροφορίες μάς δίνει το κάθε μέρος;

2. Ο διπλανός σας θέλει να μαγειρέψει το φαγητό που σας προτείναμε, αλλά δεν έχει καταλάβει καλά τι πρέπει να κάνει. Εσείς του εξηγείτε και του περιγράφετε τη συνταγή όσο το δυνατό καλύτερα.

Δεν ξεχνάτε να του πείτε:

- ⇒ ποια είναι τα απαραίτητα υλικά για τη συνταγή και
- ⇒ ποια είναι η διαδικασία μαγειρέματος βήμα προς βήμα

Προσέξτε να του δώσετε σαφείς οδηγίες για να μην τα κάνει «σαλάτα»!

Στη συνταγή τα ρήματα που δίνουν οδηγίες βρίσκονται σε έγκλιση οριστική. Εδώ η οριστική χρησιμοποιείται για να δείξει μια

ενέργεια η οποία επαναλαμβάνεται με τον ίδιο τρόπο κάθε φορά.

Θυμηθείτε, ακόμη, ότι χρησιμοποιούμε οριστική όταν μιλάμε για κάτι βέβαιο και πραγματικό.

Για παράδειγμα: Το απόγευμα θα μαγειρέψω. Ο ήλιος λάμπει. Χτες έπαιξα μπάλα.

3. Τα ξαδέρφια σας ετοιμάζουν ένα τραπέζι-έκπληξη.

Υπαγορέψτε τους τις οδηγίες της συνταγής σε δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο και προστακτική αορίστου: Σε μια κατσαρόλα βάλτε τον κιμά...

4. Σε ένα πάρτι, αποφασίζετε με τους φίλους σας να φτιάξετε την παρακάτω νοστιμιά. Εσείς αναλαμβάνετε να τους καθοδηγήσετε.

Ξαναγράψτε το κείμενο χρησιμοποιώντας υποτακτική αορίστου: Πρέπει πρώτα να χρησιμοποιήσουμε ένα πιάτο και μετά...

Ρολόι για φάγωμα

Ξέφυγε από τα συνηθισμένα και ξύπνησέ τους όλους με ένα ρολόι που... τρώγεται! Χρησιμοποίησε ένα πιάτο για βάση του ρολογιού σου. Κόψε, με φορμάκια της κουζίνας σε διάφορα σχήματα, ψωμί του τοστ, τυρί, ζαμπόν – ακόμη και ομελέτα – και χρησιμοποίησε τα ως αριθμούς του ρολογιού. Κόψε καρότο για δείκτες και ρύθμισε τους στην ώρα που θέλεις.

Έτοιμο να καταπλήξει όσους βρεθούν στην κουζίνα σου!

**περιοδικό *Kid's/fun*, τεύχος 4,
Νοέμβ. 2001**

Παραδοσιακές γεύσεις

Τρώγοντας απολαμβάνουν καλύτερα τη συντροφιά Έλληνες και Τούρκοι. Υπάρχουν μάλιστα τόσα κοινά έθιμα και συνήθειες που εύκολα καταλαβαίνει κανείς πόσο κοντά είναι οι δύο λαοί. Για παράδειγμα, την Πρωτομαγιά στην Ελλάδα και στην Τουρκία οι άνθρωποι πηγαίνουν στην εξοχή, ώστε να γιορτάσουν την άνοιξη με γλέντια στους αγρούς. Στα παράλια της Τουρκίας και την Κρήτη, τη μέρα αυτή, βράζουν φρέσκα βότανα για να αποκτήσουν δύναμη και να προστατεύονται από τα μάγια. Εξάλλου, πολλοί από τους κοινούς μεζέδες δεν είναι μαγειρεμένοι. Τα τουρσιά ή τα παστά ψάρια συντηρούνται από τους δύο λαούς με τον ίδιο τρόπο,

μέσα σε ξίδι, αλάτι, άρμη ή λάδι,
με αποτέλεσμα να μπορούν να
τα τσιμπολογήσουν ακόμα και
με το χέρι.

Μ. Λαμπράκη – Ε. Ακιν, *Ελλάδα,
Τουρκία στο ίδιο τραπέζι*, εκδ.
Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2002

Η πρόταση «ώστε να γιορ-
τάσουν την άνοιξη με γλέντια
στους αγρούς» είναι μια εξαρτη-
μένη αποτελεσματική / συμπερα-
σματική πρόταση διότι φανερώνει
ποιο είναι το αποτέλεσμα της πρό-
τασης που προηγείται. Οι προτά-
σεις αυτές εισάγονται με τους απο-
τελεσματικούς συνδέσμους **ώστε,**
που ή με φράσεις (ώστε να, που
να, με αποτέλεσμα να).

5. α. Βρείτε στο κείμενο άλλες αποτελεσματικές προτάσεις.

β. Συμπληρώστε με αποτελεσματικές προτάσεις τις παρακάτω φράσεις:

• Είναι τόσο λιχούδης, ...

.....
.....

• Έτρωγε τόσο λίγο, ...

.....
.....

• Το γιορτινό τραπέζι είχε τόση επιτυχία, ...

.....
.....

• Μαγειρεύει τόσο νόστιμα, ...

.....
.....

6. Στον παρακάτω διάλογο, οι δυο φίλοι, ο σερβιτόρος και ο πελάτης έκαναν αρκετά λάθη στην προστακτική μερικών σύνθετων ρημάτων. Μπορείτε να τα βρείτε και να τα διορθώσετε;

Θυμηθείτε:

Αύξηση παίρνει μόνο η οριστική.
Για παράδειγμα, λέμε έφερε ένα φίλο του μαζί.

Στην προστακτική, δε λέμε ποτέ έφερé μου έναν καφέ. Λέμε φέρε μου έναν καφέ.

Προσέξτε και τα παραδείγματα που ακολουθούν:

- Ο δάσκαλος μας ανέλυσε το μάθημα → γ' ενικό, οριστική αορίστου
- Ανάλυσε τι ακριβώς θέλεις → β' ενικό, προστακτική αορίστου

σκίτσος Π. Ζερβού, περιοδικό «9», *Ελευθεροτυπία*,
 Τεύχος 190, 25/2/04 (διασκευή)

Αμάν, ρε Νίκο, με τα
 αστία σου! Ανέβαλε
 τη δουλειά σου και φέρε
 μου έναν μπαλαβά.

Γιάννη, επέλεξε από τον
 κατάλογο με τα λυκά,
 παρήγγειλε ό,τι προτι-
 μάς, μπες στην κουζίνα
 και ανέλαβε πρωτοβου-
 λία. Εγώ έχω δουλειά,
 το μαγαζί στα χέρια σου.
 Ορίστε, παρέλαβε και
 τα κλειδιά.

Γάρος, το κέτσαπ των αρχαίων

Ο κοινός πολίτης της αρχαιότητας τρεφόταν με χυλό από δημητριακά ή όσπρια, πίτα άζυμου ψωμιού και λαχανικά. Για να δώσουν γεύση στη μονότονη αυτή διαίτα, πρόσθεταν στα φαγητά μια σάλτσα την οποία ονόμαζαν «γάρο» και τη χρησιμοποιούσαν όπως εμείς σήμερα το κέτσαπ.

Ο «γάρος» φτιαχνόταν από μικρά ψάρια ή από κολιούς και εντόσθια ψαριών, τα οποία ανακάτευαν με μπόλικο αλάτι, κρασί, ξίδι και μαϊντανό και τα άφηναν στον ήλιο 2-3 μήνες να ζυμωθούν και να γίνουν μια παχύρρευστη μάζα.

Αυτό το καθόλου εύοσμο κατασκευάσματος το πρόσθεταν παντού, όχι μόνο στην αρχαιότητα αλλά και μετέπειτα, ως και τους βυζαντινούς χρόνους.

Πολλοί πιστεύουν ότι η γεύση της σάλτσας αυτής θα πρέπει να έμοιαζε με σάλτσες που χρησιμοποιούνται σήμερα στην κινέζικη και άλλες κουζίνες της Άπω Ανατολής. Άλλοι, πάλι, λένε ότι, αν λιώσουμε στο μπλέντερ παστή σαρδέλα και την ανακατέψουμε με ξίδι, μυρωδικά και λίγο λάδι, θα έχουμε μια πολύ καλή απομίμηση του «γάρου».

Αγλαΐα Κρεμέζη, Συνταγές και ιστορίες «για μάγειρες» με ανησυχίες, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004 (διασκευή)

7. Ο «γάρρος» ήταν μια... αρχαία νοστιμιά. Τι άλλο έτρωγαν στην αρχαιότητα; Πού και πώς οργάνωναν τα γεύματα τους; Μπορείτε να βρείτε πληροφορίες και να τις παρουσιάσετε στην τάξη;

- Χωριστείτε σε ομάδες και διαλέξτε ένα θέμα.
  - Αναζητήστε πληροφορίες σε βιβλία, εγκυκλοπαίδειες ή στο διαδίκτυο.
  - Για να φτάσει ο χρόνος, πρέπει να κάνετε μια περίληψη των πληροφοριών που βρήκατε. Δώστε τίτλο στο κείμενο σας και γράψτε μόνο τα κύρια σημεία των κειμένων που διαβάσατε.
  - Μπορείτε να συνοδεύσετε το κείμενο με σχετικές εικόνες.
- Τώρα είστε έτοιμοι για την παρουσίαση!

8. Βρήκατε στην κουζίνα ένα παλιό τετράδιο, όπου η γιαγιά έγραφε τις συνταγές της. Τα χρόνια έχουν περάσει και έχουν σβηστεί πολλά γράμματα. Μπορείτε να τα συμπληρώσετε;

Φασολάκια βραστά

1/2 κιλό φασολάκια

2 κόκκινες πιπεριές

1/4 κούπας λάδι

2 κουταλιές ξίδι

λίγη ζάχαρη

1 σκελίδα σκόρδο τριμμένο

αλάτι πιπέρι

Καθαρ...στε και πλ...ντε τα φασολάκια. Βάλτε τα σε κατσαρόλα μέσα σε νερό που βράζει και βράστ... τα για 15', να μαλακ...σουν, χωρίς να παραβράσουν. Στραγγ...στε καλά,

**βάλτε τα σε πιατέλα και στολ...στε
τα με τις πιπεριές. Σε ένα βαζάκι
που κλ...νει καλά, βάλτε τα υλικά
της σάλτσας, χτυπ...στε τα ν' ανα-
κατε...τούν καλά και περιχ...στε τη
σαλάτα, λίγο πριν τη σερβ...ρετ... .
Αν οι πιπεριές είναι διατηρημένες
σε βάζο, στραγγ...στ...τες και
χρ...σιμοπ...ήστε τις όπως είναι.
Αν είναι φρέσκιες, ψ...στε ή βράστε
τες πρώτα και ξεφλουδ...στε τις.**

**Ελληνική κουζίνα – μαγειρική , εκδ.
Β. Αλεξιάδου, Αθήνα, 2003**

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Με τον τρόπο που η διαφήμιση ενημερώνει και προσπαθεί να πείσει τον καταναλωτή για το προϊόν που διαφημίζεται
- Με το σχηματισμό και τη χρήση των παραθετικών επιθέτων και επιρρημάτων
- Με εκφράσεις και συμφράσεις
- Με τα αντώνυμα (αντίθετα) επιθέτων

Στη διαφήμιση... όλα είναι δυνατά!

Με τέτοιο γάλα...
Όλα είναι δυνατά

ΜΟΝΟ ΣΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

**ΜΕ ΥΠΕΡΟΧΗ
ΓΕΥΣΗ ΒΑΝΙΛΙΑΣ**

**ΑΠΟ ΤΟΝ
1ο ΧΡΟΝΟ**

**ΑΠΟ ΤΟΝ
6ο ΜΗΝΑ**

Εξασφαλίστε στο μωρό σας το καλύτερο για την ανάπτυξή του και... όλα μπορούν να συμβούν! Γιατί οι βάσεις για την υγιή σωματική και διανοητική του ανάπτυξη βρίσκονται στη σωστή και ισορροπημένη διατροφή, από τα πρώτα του βήματα.

Από τον 1ο χρόνο προσφέρουν τα απαραίτητα συστατικά σε κάθε στάδιο ανάπτυξης, γιατί:

- Έχουν ιδανική αναλογία πρωτεϊνών, ώστε να προστατεύουν το ευαίσθητο, ακόμα, πεπτικό σύστημα του βρέφους και να διευκολύνουν τη μετάβασή του στις νέες διατροφικές συνήθειες.
- Έχουν χαμηλή περιεκτικότητα σε χοληστερόλη και δεν περιέχουν ζωικά λίπη, εξασφαλίζοντας υγιή καρδιακή λειτουργία στην ενήλικη ζωή, προστατεύοντας ταυτόχρονα από την παχυσαρκία
- Επιπλέον, η σωστή αναλογία ασβεστίου / φωσφόρου και η περιεκτικότητα σε νουκλεοτίδια βοηθούν τον οργανισμό να απορροφήσει περισσότερο σίδηρο και ισχυροποιούν το ανοσοποιητικό σύστημα.

Διαφήμιση 1

1. α. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των διαφημίσεων που βλέπετε (σε περιοδικά, εφημερίδες, αφίσες, στην τηλεόραση, στον κινηματογράφο) ή ακούτε (στο ραδιόφωνο);

Για να τραβήξουν την προσοχή μας, οι διαφημίσεις συνήθως έχουν:

⇒ μια «ζωντανή» εικόνα με έντονα χρώματα

⇒ το όνομα του προϊόντος και της μάρκας του (δεν υπάρχουν πάντα και τα δύο)

⇒ μια διασκεδαστική, σύντομη και εύκολη να τη θυμόμαστε συνθηματική φράση (σλόγκαν) που έχει σχέση με την εικόνα, με το όνομα του προϊόντος ή με το βασικό προτέρημά του

⇒ ένα μικρό κείμενο που περιγράφει το προϊόν και μας ενημερώνει γι' αυτό

Διαφήμιση 2

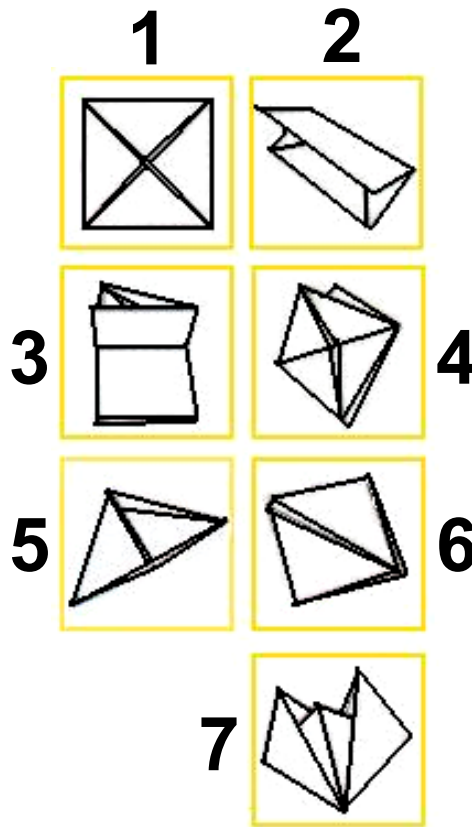

Σε Πελάγη
Ευτυχίας

Πιο ταξιδιάρικη γίνεται...

Πιο σοκολάτα γάλακτος... δεν γίνεται!

ΣΟΚΟΛΑΤΑ
γάλακτος

ΦΤΙΑΞ΄ ΤΟ ΚΙ ΕΣΥ!

Αφού απολαύσετε τη δική σας σοκολάτα γάλακτος, πάρτε στα χέρια σας το περιτύλιγμά της και ακολουθήστε τις οδηγίες για να φτιάξετε τη δική σας μοναδική βάρκα. Καλή διασκέδαση!

Διαφήμιση 3

“**φάγατε**”

τον κόσμο;

Έρθαν
οι ΠΙΟ ξεχωριστές
γεύσεις

**Δοκιμάστε τις νέες μας γεύσεις
και χορτάστε... υγιεινή διατροφή!**

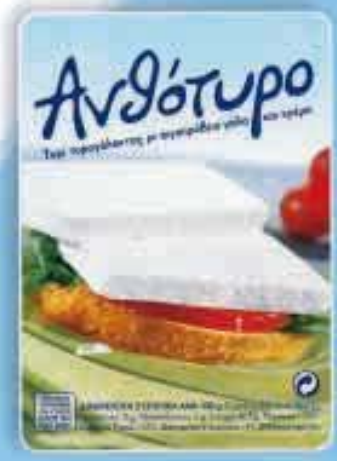
Τώρα, μια νέα, ολόφρεσκη γευστική πρόταση είναι εδώ για να σας κατακτήσει. Μοναδικά, ξεχωριστά σάντουιτς που παρασκευάζονται και συσκευάζονται καθημερινά στα καταστήματά μας και σας προσφέρουν την πιο ισορροπημένη και γευστική πρόταση διατροφής.

Διαφήμιση 4

Ανθότυρο
Το άνθος των τυριών!

Κόψτε αυτό
το άνθος και
στολίστε... το
πιάτο σας!
Κάντε ένα
μπουκέτο από
τ' αγαπημένα σας
λαχανικά και απολαύστε
την ελαφριά γεύση του
Ανθότυρου.

Δοκιμάστε το σε σαλάτες,
σάντουιτς, πίτες ή ό,τι άλλο τραβάει
η όρεξή σας. Προσφέρετε στον
εαυτό σας αλλά και στους
αγαπημένους σας μία εκλεκτή,
γευστική απόλαυση.
Το άνθος των τυριών.

				2 διαφήμιση
				↓ διαφήμιση
κείμενο	σύντομη φράση (σλόγκαν)	εικόνα	Όνομα	

β. Χωρίζετε σε 4 ομάδες, πάρτε η κάθε ομάδα μία από τις αριθμημένες διαφημίσεις και συζητήστε-στε τον παρακάτω πίνακα δίνοντας ένα δικό σας όνομα στο προϊόν.

	Όνομα	εικόνα	σύντομη φράση (σλόγκαν)	κείμενο
διαφήμιση 3				
διαφήμιση 4				

Υ.

α. Συζητήστε με τους συμμαθητές σας ποια από τις τέσσερις διαφημίσεις σας άρεσε περισσότερο και γιατί. Ακόμα, ποια νομίζετε ότι μας πληροφορεί καλύτερα για τη χρησιμότητα του προϊόντος που διαφημίζει;

β. Βρείτε μερικά από τα πλεονεκτήματα του κάθε προϊόντος, όπως τα παρουσιάζει καθεμία από τις τέσσερις διαφημίσεις. Υπάρχουν άραγε μειονεκτήματα; Γιατί δε μαθαίνουμε τίποτα γι' αυτά;

γ. Ο διαφημιστής που ετοίμασε τη διαφήμιση 2 είχε μια έξυπνη ιδέα. Σχεδίασε τις οδηγίες για την κατασκευή μιας χάρτινης βάρκας με το περιτύλιγμα της σοκολάτας. Γιατί νομίζετε ότι το έκανε;

δ. Η διαφήμιση 3 χρησιμοποιεί ένα λογοπαίγνιο, «παίζει» δηλαδή με την έκφραση ετοίμασε «φάγατε τον κόσμο». Έχει καμία έκφραση αυτή με τα προϊόντα που διαφημίζονται σε αυτή τη διαφήμιση;

ε. Με τι σχετίζεται το προϊόν στην εικόνα της διαφήμισης 4; Ποιες λέξεις του κειμένου ή της σύντομης φράσης (σλόγκαν) έχουν σχέση με την εικόνα και δείχνουν τη βασική ιδέα της διαφήμισης; Ποια είναι αυτή;

Για να τραβήξει την προσοχή μας μια διαφήμιση, να μας επηρεάσει και να μας πείσει, χρησιμοποιεί:

- Κυρίως την προστακτική έγκλιση (μερικές φορές και την υποτακτική)

- Πολλά σημεία στίξης, και ιδιαίτερα το θαυμαστικό, το ερωτηματικό και τα αποσιωπητικά

- Πολλά επίθετα και μάλιστα με τρόπο συχνά υπερβολικό. Έτσι, τα σάντουιτς της διαφήμισης 3, για παράδειγμα, δεν είναι μόνο καλά αλλά μοναδικά, ξεχωριστά και όχι απλώς φρέσκα αλλά ολόφρεσκα. Ακόμα, το γάλα A δεν είναι απλώς θρεπτικό αλλά θρεπτικότερο (πιο θρεπτικό) από άλλα γάλατα (συγκριτικός βαθμός). Πολύ συχνά μάλιστα είναι το θρεπτικότερο,

το πιο θρεπτικό απ' όλα, είναι
θρεπτικότατο (υπερθετικός βαθμός).

2. α. Ένας διαφημιστής που διάβασε τη διαφήμιση 4 (σελ. 35) αποφάσισε να την κάνει ακόμα πιο πειστική γράφοντας στον υπερθετικό βαθμό κάποια από τα επίθετα. Μετατρέψτε όσα επίθετα μπορείτε από το θετικό στον υπερθετικό βαθμό, δίνοντας το μονολεκτικό ή τον περιφραστικό τύπο (π.χ. θρεπτικός → θρεπτικότερος, ο θρεπτικότερος / ο πιο θρεπτικός). Στη συνέχεια συζητήστε στην τάξη αν ο διαφημιστής πέτυχε έτσι καλύτερα το σκοπό του.

Δοκιμάστε να κάνετε και το αντίστροφο, να μετατρέψετε δηλαδή μερικά επίθετα της διαφήμισης 3

(σελ. 34) από τον υπερθετικό στο θετικό βαθμό. Νομίζετε πως άλλαξε κάτι;

β. Συμπληρώστε το κείμενο που ακολουθεί με παραθετικά επιρρημάτων. Μπορείτε να γράψετε μία ή περισσότερες λέξεις.

Οι αρχαίοι Σπαρτιάτες έτρωγαν ..... (λιτός, υπερθ. βαθμός), τουλάχιστον ..... (λιτός, συγκρ. βαθμός) από τους Αθηναίους. Και οι Αθηναίοι πάντως έτρωγαν ..... (φτωχικός, συγκρ. βαθμός) από τους Βοιωτούς. Οι τελευταίοι, καλλιεργώντας ευφορότατα κτήματα, περνούσαν ..... (άνετα και πλούσια, υπερθ. βαθμός).

Υ. Βρείτε στις 4 διαφημίσεις (σελ. 28 - 35) τις φράσεις με θαυμαστικό και προστακτική και προσπαθήστε να πείτε γιατί χρησιμοποιούνται.

Κοιτάξτε στη διαφήμιση 2 τις φράσεις «σοκολάτα γάλακτος» και «σε πελάγη ευτυχίας». Συνήθως ονομάζουμε συμφράσεις δύο λέξεις που τις συναντάμε συχνά μαζί, όπως «σοκολάτα γάλακτος», και εκφράσεις τις φράσεις που οι λέξεις τους σχηματίζουν ένα σύνολο με ιδιαίτερο νόημα, όπως «(πλέει) σε πελάγη ευτυχίας» ή «τι τραβάει η όρεξή σας;» (Δεν μπορούμε να καταλάβουμε το νόημα της έκφρασης μόνο από τη σημασία του ρήματος «τραβάω» και τη σημασία του ουσιαστικού «όρεξη».)

 3. Τέτοιες συμφράσεις και εκφράσεις συναντάτε στο κείμενο που ακολουθεί. Μπορείτε να βάλετε τις λέξεις της παρένθεσης στη σωστή θέση;

(κουταλιές σούπας, γίνω καπνός, ποιότητα ζωής, κέικ γλύκισμα, πεπτικό σύστημα, χυμό πορτοκάλι, κέικ σοκολάτα, γάλα εβαπορέ)

Μπήκα στην κουζίνα ενώ οι υπόλοιποι κοιμόνταν ακόμα, για να τους ετοιμάσω μια συνταγή που είχα διαβάσει στο κουτί με το ..... που αγοράζω. Στην πραγματικότητα

με τη συνταγή διαφήμιζαν το γάλα.
Έξυπνη ιδέα. Πολλοί θα το αγόραζαν
για να δοκιμάσουν τη συνταγή! Στο
κουτί έγραφε: «.....
αλλά με πολλή, πολλή σοκολάτα!». **Ακολούθησα πιστά τις οδηγίες,
έβαλα μπόλικά αυγά, πολλές
..... κακάο και, αντί
για νερό, πρόσθεσα λίγο .....**
**Πριν το ψήσω, δοκίμασα το ζυμάρι:
Ήταν πραγματικά ένα .....!
Τότε μπήκε στην κουζίνα ο μπαμπάς
και άρχισε τις παρατηρήσεις. Και τι
δεν είπε! Πόσο βλαβερά είναι τα
αυγά για τη χοληστερίνη, πόσο
«βαριά» η σοκολάτα για το
..... . Είπε και κάτι
για ....., που δεν το
κατάλαβα, και γαροκλήρισε το κέικ**

μου «κέικ-βόμβα». Ήταν το αποκορύφωμα. Σκέφτηκα να εξαφανιστώ από την κουζίνα, να .....
Αλλά είπα μόνο: «Αμάν, καλέ μπαμπά, μια έκπληξη ήθελα να σας κάνω!».

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

4. Μια μεγάλη διαφημιστική εταιρεία κάνει διαγωνισμό διαφήμισης για τα παρακάτω προϊόντα. Για να πάρετε μέρος, δεν έχετε παρά να ετοιμάσετε τη δική σας διαφήμιση.

Ζυμαρικά Κάβα Αλλαντικά Φρούτα

Γαλακτομικά   Λαχανικά   Κρέας

Αρτοσκευάσματα

Μην ξεχάσετε:

- ⇒ να ονομάσετε το προϊόν και τη μάρκα του
- ⇒ να σκεφτείτε μια έξυπνη σύντομη συνθηματική φράση (σλόγκαν)
- ⇒ να γράψετε ένα μικρό κείμενο με τα πλεονεκτήματα του προϊόντος
- ⇒ να ομορφύνετε τη διαφήμισή σας με μια «ζωντανή» εικόνα σε έντονα χρώματα (θα μπορούσε να έχει κάποια σχέση και με τη σύντομη φράση-σλόγκαν)
- ⇒ να χρησιμοποιήσετε αρκετά σημεία στίξης (κυρίως ερωτηματικά, θαυμαστικά, αποσιωπητικά), προτακτική (ή υποτακτική) έγκλιση και πολλά επίθετα στο

συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό

5. Η διαφήμιση σας ήταν τόσο καλή, που σας ζήτησαν να την παρουσιάσετε μέσα σε 15 δευτερόλεπτα στο ραδιόφωνο ή στην τηλεόραση.

Να θυμάστε ότι:

- ίσως χρειαστεί να μικρύνετε λίγο τα κείμενα σας και να βρείτε έναν ή περισσότερους συμμαθητές σας για να εκφωνήσουν το κείμενο ή να παίξουν τους ρόλους
- η εικόνα παίζει σπουδαίο ρόλο στην έντυπη και στην τηλεοπτική διαφήμιση αλλά όχι στη ραδιοφωνική

Μπορείτε να μαγνητοφωνήσετε τις διαφημίσεις σας για να τις ξανακούσετε.

6. α. Εξηγήστε τι σημαίνουν οι παρακάτω παροιμίες και συζητήστε στην τάξη αν θα μπορούσαν μερικές από αυτές να χρησιμέψουν ως σύντομες φράσεις (σλόγκαν) σε διαφημίσεις.

- Καλύτερα να σε ντύνω πάρα να σε ταΐζω
- Ο καλός ο μύλος όλα τ' αλέθει
- Νηστικό αρκούδι δε χορεύει

β. Χρησιμοποιήστε μία από τις παραπάνω παροιμίες στο τέλος μιας δικής σας ιστορίας που θα αφηγηθείτε στην τάξη. Διαλέξτε την πιο πρωτότυπη και διασκεδαστική από τις ιστορίες!

7. α. Ένας διαφημιστής που του αρέσουν τα αστεία άλλαξε στη διαφήμιση 3 (σελ. 34) όσα επίθετα μπορούσε, γράφοντας τα αντώνυμά τους. Κάντε το ίδιο, ξαναδιαβάστε το κείμενο και πείτε αν ο διαφημιστής συνεχίζει με τον τρόπο αυτό να προβάλλει το προϊόν που διαφημίζει.

β. Διαλέξτε από τις λέξεις που σας δίνονται τη λέξη που λείπει στα δύο παρακάτω κείμενα – διαφημίσεις και γράψτε τη σημασία της:

σωματικός, -ή, -ό / διανοητικός, -ή, -ό / διατροφικός, -ή, -ό / ιδανικός, -ή, -ό / ζωικός, -ή, -ό / υγιής, -ής, -ές

A. Ο συνδυασμός σωστής διατροφής και σωματικής άσκησης

είναι ..... για την υγεία.
Για ένα ..... πρωινό
προτιμήστε δημητριακά μεγάλα.

Β. Με την ισορροπημένη διατροφή
εξασφαλίζεις ..... οργα-
νισμό. Για να είστε .....
παιδιά, τρώτε καθημερινά φρούτα
και λαχανικά!

Υ. Κόψτε από εφημερίδες και περιο-
δικά πέντε σύντομες συνθηματικές
φράσεις (σλόγκαν) σχετικά με το
θέμα της διατροφής και υπαγορέψτε
τες στο διπλανό σας. Στη συνέχεια
συγκρίνετέ τις με τις αυθεντικές
και διορθώστε μαζί του τα λάθη
(αν υπάρχουν!).

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Με τις υποθετικές προτάσεις
- Με τα έναρθρα και τα άναρθρα ουσιαστικά
- Με τη χρήση των διαλυτικών
- Με τη σημασία και τη χρήση εκφράσεων

Η χελώνα και ο Ρεβιθάκης

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας ψαράς χήρος και δεν είχε καθόλου παιδιά και πήγε μια μέρα να ψαρέψει και δεν έπιασε τίποτα - μόνο μια χελώνα πιάστηκε στα δίχτυα του και είπε:

- Αυτή ήταν το τυχερό μου, ας την πάρω στο σπίτι και την πήρε και την είχε στο σπίτι του.

Ενώ πρώτα ήταν το σπίτι του μέσα στα σκουπίδια βουτηγμένο, τη δεύτερη τη μέρα που πήγε τη χελώνα στο σπίτι, το ηύρε σκουπισμένο και παστρεμένο* γυαλιά καρφιά και θαύμασε ο καημένος ο ψαράς ποιος τα κάνει αυτά.

Την άλλη την ημέρα λοιπόν φύλαξε και βλέπει και βγαίνει από μέσ' απ' τη χελώνα μια κοπέλα που η ομορφιά της στον κόσμο δε στάθηκε. Άμα βγήκε λοιπόν, την έπιασε και είπε:
- Συ λοιπόν είσαι που με νοικοκυρεύεις και δεν το ξέρω;

Κι έπιασε και έσπασε το καύκαλο της χελώνας κι απόμεινε κοπέλα πια και τη στεφανώθηκε και την πήρε γυναίκα.

Ο βασιλιάς εκείνου του τόπου

---

* παστρεμένο: καθαρό

ήταν ανύπαντρος κι έδωκε σ' όλα τα κορίτσια από ένα πέπλο να κεντήσουν και όποια το κεντήσει καλύτερα θα την πάρει γυναίκα. Έδωκαν και στου ψαρά τη γυναίκα. Κι εκείνη, χωρίς να ξέρει με τι σκοπό θα το κεντήσει, έπιασε και κέντησε ένα πέπλο και είχε τη θάλασσα με τα ψάρια και με τα καράβια. Κέντησαν κι άλλα κορίτσια και είχε προστάξει ο βασιλιάς την ίδια την ημέρα τα ίδια τα κορίτσια να πάνε καθένα το πέπλο. Λοιπόν, πήγε κάθε ένα το πέπλο του, πήγε και η γυναίκα του ψαρά.

Άμα την είδε αυτός, τρελάθηκε από την ομορφιά της. Βλέπει και το πέπλο που είχε κεντήσει κι ήταν το καλύτερο απ' όλα, και είπε να την πάρει και αυτή αποκρίνεται πως είναι παντρεμένη μ' έναν ψαρά.

- Πες στον άντρα σου να έρθει εδώ, της είπε ο βασιλιάς.

- Ορισμός σας, αφέντη βασιλιά, είπε και πάει στο σπίτι της και είπε στον άντρα της «να πας και σε θέλει ο βασιλιάς».

Πηγαίνει ο καημένος ο ψαράς και λέει του βασιλιά:

- Τι με θέλεις, αφέντη βασιλιά;

- Αυτή η γυναίκα πόχεις εσύ δεν είναι για σένα· λοιπόν, αν θέλεις να κρατήσεις τη γυναίκα σου, θα κάνεις ένα τραπέζι από ψάρια να φιλέψεις* όλο το στράτευμά μου και να χορτάσει, αλλιώς θα την πάρω εγώ.

- Καλά, αφέντη βασιλιά, αποκρίνεται ο ψαράς, και πάει στο σπίτι και λέει στη γυναίκα του: Αχ, γυναίκα, το πέπλο μάς βγήκε σε κακό. Με πρόσταξε ο βασιλιάς, αν θέλω να σε κρατήσω, να φιλέψω όλο το στρά-

---

* φιλέψεις: κεράσεις

τευμά του ψάρια μια μέρα, αλλιώς θα σε πάρει εκείνος, γιατί, λέει, δεν ταιριάζεις με μένα.

- Απ' αυτό το πλάι να κοιμηθεί ο βασιλιάς, είπε η γυναίκα του. Εσύ, άντρα μου, να πας τώρα δα στο μέρος που με ψάρεψες και να φωνάξεις τη μάνα μου να σου δώσει το μικρό το τεντζεράκι.

Πηγαίνει λοιπόν ο ψαράς στη θάλασσα και φωνάζει:

- Κυρά μάνα θάλασσα, έβγα και σε θέλω.

Βγαίνει από μέσα από τη θάλασσα μια γυναίκα και του λέει:

- Καλώς το γαμπρό μου και καλώς τον' τι αγαπάς;

- Μ' έστειλε η θυγατέρα σου να μου δώσεις το μικρό το τεντζεράκι.

- Καλά, γαμπρέ, είπε και κατέβηκε κι έφερε ένα τεντζεράκι που έπαιρνε ένα πιάτο φαΐ μονάχα, και το έδωσε

στο γαμπρό της και πάει και λέει στη γυναίκα του:

- Εμ, αυτού αν εμένα μονάχα κάνεις να μαγειρέψεις δε φτάνει, όχι το στράτευμα του βασιλιά.

- Έννοια σου, άντρα, αυτό το τεντζεράκι μπορεί να χορτάσει δέκα φορές ίσαμε το στράτευμα του βασιλιά, μόνο να πας να προσκαλέσεις το βασιλιά με το στράτευμά του και να έρθουνε αύριο να τους φιλέψουμε.

Σηκώνεται λοιπόν ο ψαράς και πήγε στο βασιλιά και του λέει:

- Αύριο, αφέντη βασιλιά, αν κοπιάσετε, το τραπέζι θα είναι έτοιμο.

Τη δεύτερη τη μέρα λοιπόν παίρνει ο βασιλιάς το στράτευμα του και πήγανε και καθίσανε σ' ένα πλατύ μέρος· και είχε τρεις ανθρώπους και κουβαλούσανε τα φαγιά. Πήγανε οι άνθρωποι του βασιλιά και τους λέει ο ψαράς:

- Ρωτήστε το βασιλιά τι φαγί θέλει πρώτα.

Πήγανε και ρωτήσανε το βασιλιά και πρόσταξε να πάνε πρώτα σούπα ψαρένια. Απλώνει η γυναίκα του ψαρά την κουτάλα μες στο τεντζεράκι και βγάζει ψωμιά όσα χρειαζότανε. Ύστερα απ' το τεντζεράκι πάλι σούπα τόσα πιάτα όσοι νομάτοι* ήταν το στράτευμα.

Αφού φάγανε σούπα, πρόσταξε ο βασιλιάς να φέρουνε βραστά ψάρια. Χώνει πάλι την κουτάλα η γυναίκα και έβγαλε βρασμένα ψάρια. Ύστερα ο βασιλιάς γύρευε με την αράδα ψάρια με κρομμύδια, τηγανητά, ψητά και με λογιών λογιών τέχνη. Κι όλα αυτά τα φαγιά βγαίνανε μέσα από το τεντζεράκι, ώσπου χόρτασε το

---

* νομάτοι: άνθρωποι

**στράτευμα του βασιλιά και σηκωθή-
κανε και πάνε στη δουλειά τους και
γλιτώνει ο ψαράς τη γυναίκα του.**

**Αφού περάσανε κάμποσες μέρες,
τον φώναξε τον ψαρά πάλι ο βασι-
λιάς και του λέει:**

**- Αυτή η γυναίκα δεν ταιριάζει με
σένα· αν δεν ταΐσεις αύριο όλο το
στράτευμά μου με σταφύλια, θα σου
πάρω τη γυναίκα σου.**

**- Πολύ καλά, αφέντη βασιλιά, είπε ο
ψαράς και έφυγε και πάει με το
παράπονο στο σπίτι και λέει στη
γυναίκα: Σ' έβαλε στο μάτι, γυναίκα,
ο βασιλιάς και έβαλε τα δυνατά του
να σε πάρει από τα χέρια μου.**

**Πρόσταξε τώρα να φιλέψω όλο το
στράτευμα του σταφύλι. Τέτοιο
καιρό πού να βρούμε σταφύλια!**

**- Έννοια σου, άντρα, κι εγώ δε
γίνομαι γυναίκα του βασιλιά, μόνο
εσένα θα κάνω βασιλιά. Να πας**

τώρα δα τώρα δα στη μάνα μου και να της γυρέψεις ένα τσαμπί σταφύλι.

Πηγαίνει ο ψαράς στη θάλασσα και φωνάζει:

- Κυρά μάνα θάλασσα, έβγα όξω και σε θέλω.

Βγαίνει η θάλασσα και του λέει:

- Καλώς το γαμπρό μου και καλώς τον· τι αγαπάς;

- Μ' έστειλε η θυγατέρα σου να μου δώσεις ένα καλάθι σταφύλια.

- Τώρα, γαμπρέ, είπε η θάλασσα και πάει, του φέρνει ένα καλάθι σταφύλια ίσαμε μια οκά* σταφύλια είχε μέσα εκείνο το καλάθι και το πήρε και το πάει στη γυναίκα του και της λέει:

---

*οκά: μονάδα βάρους που χρησιμοποιούνταν πριν το κιλό

- Αυτά τα σταφύλια εμένα μονάχα δε σώνουνε.

- Έννοια σου κι αυτό το καλαθάκι είναι θαυματουργό και άιντε στο βασιλιά και πες του να έρθει με το στρατεύμά του να χορτάσει σταφύλια.

Πήγε ο ψαράς και λέει του βασιλιά:

- Αν κοπιάσετε μαζί με το στρατεύμά σου αύριο, τα σταφύλια είναι έτοιμα.

Τη δεύτερη τη μέρα πάει ο βασιλιάς με το στρατεύμά του και καθίσανε στο ίδιο το πλατύ το μέρος και πηγαίνανε οι άνθρωποι του βασιλιά και στου ψαρά το σπίτι και κουβαλούσανε τα σταφύλια με τα πιάτα· και η γυναίκα του ψαρά έβγαζε από το καλαθάκι και δεν άδειαζε, ώσπου χορτάσανε τα στρατεύματα και τα παίρνει ο βασιλιάς και φύγανε. Πάει

και ο ψαράς στο σπίτι του και λέει στη γυναίκα του:

- Σε γλίτωσα και σήμερα, γυναίκα. Για να δούμε τι άλλο θα συλλογιστεί ο πολυχρονεμένος ο βασιλιάς μας.

Περάσανε πάλι κάμποσες μέρες και του μηνάει* ο βασιλιάς του ψαρά και του λέει:

- Αυτή η γυναίκα δεν είναι για σένα· αυτή ταιριάζει με μένα. Λοιπόν τώρα θέλω να μου φέρεις έναν άνθρωπο να έχει δυο πιθαμές το μπόι του και τρεις πιθαμές τα γένια του.

Πηγαίνει ο ψαράς στη γυναίκα του και της λέει:

- Τώρα τα μπλέξαμε, γυναίκα· μας γυρεύει ο βασιλιάς να του πάω έναν άνθρωπο να έχει δυο πιθαμές μπόι και τρεις πιθαμές τα γένια του.

---

*μηνάει: ειδοποιεί

- Έννοια σου, άντρα, κι αυτό θα ταιριάζει. Εγώ έχω έναν αδελφό τέτοιο. Να πας στη μάνα μου και να της πεις να μου στείλει μαζί σου τον αδελφό μου το Ρεβιθάκη για να κουνάει το παιδί μας στο σκαφίδι*.

Πάει στη θάλασσα ο ψαράς και φωνάζει:

- Κυρά μάνα θάλασσα, έβγα όξω και σε θέλω.

Βγήκε η θάλασσα και της λέει:

- Μ' έστειλε η θυγατέρα σου, να της στείλεις το Ρεβιθάκη για να κουνάει το μωρό μας στο σκαφίδι.

- Καλά, γαμπρέ, είπε η θάλασσα και φώναξε: Ρεβιθάκη, να πας στην αδελφή σου να κουνάς το μωρό της.

Αφού τάισε τις όρνιθές του, ο Ρεβιθάκης ανεβαίνει σ' έναν πετεινό και βγαίνει μέσ' από τη θάλασσα.

---

*σκαφίδι: κούνια

Τον βλέπει ο ψαράς και ήταν δυο πιθανές το μπόι του και τρεις πιθανές τα γένια του και σερνότανε καταγής Μπαίνει ο ψαράς μπροστά και πάνε σπίτι.

- Τι με θέλεις, αδελφή;

- Να πας στο βασιλιά να σε δει.

Μπαίνει λοιπόν πάλι μπροστά ο ψαράς, καταπόδι ο Ρεβιθάκης, πάνε στο βασιλιά.

- Τι ορίζεις, αφέντη βασιλιά; ρώτησε ο Ρεβιθάκης.

- Σε φώναξα να σε δω, είπε ο βασιλιάς.

- Ε, με είδες τώρα;

- Σε είδα, είπε ο βασιλιάς.

Τότε ο Ρεβιθάκης λέει:

- Πήδηξε, πετεινέ!

Πήδηξε ο πετεινός και από τη φαρμακάδα που είχε το τσίμπημα του πέθανε ο βασιλιάς. Τότε λέει ο Ρεβιθάκης στο Συμβούλιο του βασιλιά:

- Θα βάνετε το γαμπρό μου βασιλιά ή θα βάνω τον πετεινό μου να σας τσιμπήσει;

- Θα τον βάνουμε, είπε το Συμβούλιο.

Και τον έβαναν τον ψαρά στο θρόνο βασιλιά και φέρανε και τη γυναίκα του βασίλισσα και βασιλεύουνε ως τώρα· έχουν και το Ρεβιθάκη πάνω στον πετεινό καβαλάρη και ανεβοκατεβαίνει πάνω στο παλάτι και ζουν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα.

Ο Ρεβιθάκης
πάνω στον
πετεινό του

Ελληνικά Παραμύθια, εκλογή
Γ. Α. Μέγα, εκδ. Ι. Δ. Κολλάρος,
Αθήνα, 1993 (διασκευή)

1. Διαβάσατε προσεκτικά το παραμύθι με το Ρεβιθάκη; Υπάρχουν μικρά επεισόδια που επαναλαμβάνονται και σε κάθε επανάληψη κάτι αλλάζει. Μπορείτε να βρείτε αυτά τα επεισόδια στο παραμύθι; π.χ. «Αυτή η γυναίκα πόχεις εσύ, δεν είναι για σένα...» «και γλιτώνει ο ψαράς τη γυναίκα του». Πόσες φορές επαναλαμβάνεται αυτό το επεισόδιο; Τι αλλάζει κάθε φορά;

2. Η γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο το παραμύθι σας φαίνεται διαφορετική από αυτήν που μιλάμε συνήθως σήμερα; Π.χ. κάποιοι τύποι ρημάτων, έδωκε, πόχεις, και κάποιοι τύποι ονομάτων, παστρεμένο, αυτού. Μπορείτε να βρείτε και άλλα τέτοια παραδείγματα;

3. Υπάρχουν λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τι σκέφτονται ή τι αισθάνονται τα πρόσωπα της ιστορίας; Μπορείτε να τις βρείτε; Αν δεν είναι αρκετές, μπορείτε να προσθέσετε και άλλες παρόμοιες λέξεις ή φράσεις; Σε ποια σημεία του κειμένου θα τις βάζατε;

4. Διαβάστε το παραμύθι που ακολουθεί:

Ο μανδαρίνος* και ο γάτος

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας μανδαρίνος που είχε ένα γάτο παχουλό και καλοταϊσμένο που τον αγαπούσε πολύ. Ήταν τόσο περήφανος

---

*μανδαρίνος: ανώτερος δημόσιος υπάλληλος στην αυτοκρατορική Κίνα

για το εξαιρετικά όμορφο και δυνατό ζώο του, που το ονόμασε «Ουρανό».

Όμως μια μέρα ένας φίλος του του λέει:

- Επίτρεψέ μου να παρατηρήσω ότι υπάρχει κάτι πιο ισχυρό από τον ουρανό, είναι τα σύννεφα, αφού μπορούν να κρύψουν τον ουρανό.
- Έχεις δίκιο, απάντησε ο μανδαρίνος, και σ' ευχαριστώ. Από δω και πέρα θα φωνάζω τον υπέροχο γάτο μου «Σύννεφο».

Λίγο καιρό αργότερα ένας άλλος μανδαρίνος πήγε στο σπίτι του για να πιουν τσάι.

- Τι, ρώτησε έκπληκτος, φωνάζετε «Σύννεφο» αυτό το εξαίσιο ζώο; Αφού υπάρχει κάτι πιο δυνατό από τα σύννεφα, είναι ο άνεμος που τα διώχνει από μπροστά του.

Έτσι λοιπόν ο αφέντης του ονόμασε «Άνεμο» το γάτο για τον οποίο

ήταν τόσο περήφανος.

Δεν είχε περάσει μια βδομάδα και ο δήμαρχος της πόλης, καλεσμένος στο σπίτι του μανδαρίνου, είδε το γάτο...

κινέζικος μύθος (διασκευή)

Όπως βλέπετε, το παραμύθι δεν έχει τελειώσει. Προσπαθήστε τώρα να γράψετε τη συνέχεια και το τέλος του, συνεχίζοντας την ίδια επαναληπτική δομή μικρών επεισοδίων.

Αν θέλεις να κρατήσεις τη γυναίκα σου

← υπόθεση

θα κάνεις ένα τραπέζι από ψάρια.

← απόδοση

Η εξαρτημένη πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο **αν** ή **εάν** ονομάζεται **υπόθεση**, ενώ η ανεξάρτητη ονομάζεται **απόδοση**.

5. Αν θέλεις να κρατήσεις τη γυναίκα σου, θα κάνεις ένα τραπέζι από ψάρια να χορτάσει όλο το στράτευμα, είπε ο βασιλιάς στο φτωχό ψαρά.

Βρείτε παρόμοιες προτάσεις μέσα στο κείμενο και διατυπώστε τις με όλους τους δυνατούς τρόπους:

Αν ήθελες .....

.....
.....

Αν θελήσεις .....

.....
.....

Αν θα ήθελες .....

.....
.....

6. Ξέρετε ότι στη χώρα των παραμυθιών τα πράγματα μιλάνε;

Το μαγικό τεντζεράκι είπε στην όμορφη κοπέλα μερικά μυστικά μαγειρικής για να εντυπωσιάσει το βασιλιά και το στράτευμά του.

Εσείς μπορείτε να της πείτε μερικά ακόμα; Γράψτε τα δικά σας μαγειρικά μυστικά!

Θα γλείφουν και τα δάχτυλά τους αν .....

.....

Θα τους κόψεις την πείνα αν .....

.....

.....

Θα ξεγελάσεις την πείνα τους αν

.....

.....

Θα τα κάνεις κάθε φορά σαλάτα αν

.....
.....

7. Αν διαβάσετε τις δυο παραγράφους «Πήγανε και ρωτήσανε το βασιλιά... και γλιτώνει ο ψαράς τη γυναίκα του», θα δείτε ποια είναι τα αγαπημένα φαγητά του βασιλιά.

Τα ίδια φαγητά όμως έχει και το διάσημο εστιατόριο «Το πιρούνι του καλοφαγά».

Ο ιδιοκτήτης του θέλει να φτιάξει έναν κατάλογο για να διαφημίσει τα φαγητά του μαγαζιού του. Για να τον βοηθήσετε, διορθώστε το κείμενο και γράψτε το στο τετράδιό σας βάζοντας άρθρα όπου χρειάζεται.

Το πιρούνι του καλοφαγά

- Το ψωμί μας είναι ζυμωτό!
- Τα βραστά ψάρια μας μοσχοβολάνε θάλασσα!
- Φτιαγμένη από ποικιλία χίλιων φαριών είναι ψαρόσουπτά μας!
- Το στιφάδο μας από ψάρια λιώνει στο στόμα!
- Ψάρια μας τηγανίζονται σε φρέσκο ελαιόλαδο!
- Ανεπανάληπτες είναι σάλτσες μας για τα ψητά ψάρια!

8. Οι λέξεις τρελάθηκαν! Κάτι έκανε η κοπέλα με το τεντζεράκι της και από μέσα πετάγονται λέξεις που κάποια διαλυτικά τους έχουν μπει σε λάθος θέση, ενώ άλλα έχουν φύγει τελείως. Μπορείτε να βρείτε

τη σωστή γραφή των λέξεων;

φαί ..... πλάϊ .....

άϊντε ..... μπόϊ .....

τάϊσες .....

9. α. Εδώ βλέπετε κάποιες από τις εκφράσεις που είπε το μαγικό τεντζεράκι στην κοπέλα. Μήπως μπορείτε να τις γράψετε σωστά;

1. Κάποιο πάτο έχει η λάβα. →

.....

2. Καίγομαι σε μια πιρουνιά σανό. →

.....

.....

3. Μασάω τα πόδια μου. →

.....

.....

4. Από την πύλη έρχομαι και στην κορφή καρότο. →

.....
.....

5. Στύβω χυμό στ' όνομά του. →

.....

β. Μπορείτε τώρα να βρείτε τη σημασία τους; Γράψτε δίπλα σε κάθε εξήγηση τον αριθμό της έκφρασης που ταιριάζει:

• Αποφεύγω να μιλήσω ξεκάθαρα.

• Δείχνω σε κάποιον απεριόριστη εμπιστοσύνη.

• Κάτι ύποπτο συμβαίνει.

• Η απάντηση που δίνω ή παίρνω δεν είναι ακριβής.

• Αδυνατώ ν' αντιμετωπίσω και την παραμικρή δυσκολία.

Πώς οργανώνεται ένα διαφημιστικό κείμενο

Η διαφήμιση ενημερώνει και προσπαθεί να πείσει τον καταναλωτή για το προϊόν που διαφημίζεται:

- Με μια «ζωντανή» εικόνα που τραβάει την προσοχή.**
- Με μια σύντομη συνθηματική φράση (σλόγκαν) που έχει σχέση με την εικόνα, με το όνομα του προϊόντος ή με το βασικό προτέρημά του.**
- Με ένα μικρό κείμενο που περιγράφει το προϊόν και μας ενημερώνει για τα πλεονεκτήματά του.**
- Με τη χρήση πολλών επιθέτων, συχνά σε συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό.**

- **Με την προστακτική και μερικές φορές με την υποτακτική έγκλιση.**
- **Με τη χρήση πολλών σημείων στίξης, και ιδιαίτερα του θαυμαστικού, του ερωτηματικού και των αποσιωπητικών.**

Μπορείτε να διαβάσετε από το Ανθολόγιο:

- ✍ Μάρω Λοΐζου, *Το χαμογελαστό
συννεφάκι* (Τόμος 6ος, σελ. 45)
- ✍ Ευγένιος Τριβιζάς, [*Η θλιμμένη
αγελάδα*] (Τόμος 6ος, σελ. 104)
- ✍ Ράντγιαρντ Κίπλινγκ, *Η φάλαινα
κι ο οισοφάγος της* (Τόμος 6ος,
σελ. 126)

Διαβάστε – Δείτε – Ακούστε – Επισκεφτείτε

- ✍ Μεταξά - Παξινοπού Μαίρη, *Σώος
και αβλαβής από... τις δίαιτες*,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 2003
- ✍ Οικονομίδου Χριστίνα (επιμ.),
Μπουκιές και ψίχουλα, εκδ. Ψυχο-
γιός, Αθήνα, 2002
- ✍ Στίκα Δέσποινα, *Μακαρονολυ-
μπιάδα*, εκδ. Τέσσερα, Αθήνα, 1990

 Η κατσαρόλα, το γεύμα και ο ουρανίσκος, ντοκιμαντέρ ελληνικής παραγωγής, 2002

 Η Οδύσσεια της διατροφής, ντοκιμαντέρ γαλλικής παραγωγής, 1997

 Ο γύρος του κόσμου «με κέικ», ντοκιμαντέρ καναδικής παραγωγής, 1999

 Στα γρανάζια της παραγωγής της τροφής μας, ντοκιμαντέρ καναδικής παραγωγής, 1998

 Η μπόσα νόβα του ζαχαροπλαστέιου, στίχοι Μ. Κριεζή, μουσική Δ. Μαραγκόπουλος

 Μαγιονέζα ή το κίτρινο χρώμα, στίχοι Μ. Κριεζή, μουσική Λ. Πλάτωνος

 **Ο χορός των μπιζελιών, στίχοι
Μ. Κριεζή, μουσική Λ. Πλάτωνος**

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

 www.gefsi.gr

 www.gourmed.gr

 www.sintages.gr

Ενότητα 5

17η Νοέμβρη, 17η Νοέμβρη

Οι τρεις μέρες

Ήταν του αύριο η γενιά,
δεκαοχτώ, δεκαεννιά,
ήταν χιλιάδες τα παιδιά
και τρία τα μερόνυχτα.

Την πρώτη μέρα τραγουδούν,
την πρώτη νύχτα μάς καλούν,
την πρώτη μέρα η λευτεριά
γραμμένη λέξη με μπογιά.

Τη δεύτερη τη μέρα τους,
τη μάνα, τον πατέρα τους
καμώνονται πως τους ξεχνούν
κι όλη μέρα τραγουδούν.

Την τρίτη τη φαρμακερή
φωνή λαλεί από το πρωί
το όνειρο να μη χαθεί
κι η ιστορία να γραφτεί.

☪

Ήταν του σήμερα η γενιά,
παιδιά με ανοιχτή καρδιά,
τα σημαδέψαν στα τυφλά
και σκότωσαν τη λευτεριά.

Κωστούλα Μητροπούλου

1. Το ποίημα αναφέρεται στις τρεις μέρες των γεγονότων του Πολυτεχνείου το 1973. Μπορείτε να βρείτε από έναν τίτλο για καθεμία από τις τρεις strofές, που αναφέρονται στις τρεις αυτές ιστορικές μέρες;

2. Η ποιήτρια μιλώντας για τη γενιά του Πολυτεχνείου γράφει στην πρώτη stroφή «ήταν του αύριο

η γενιά», ενώ στο τέλος του ποιήματος γράφει «ήταν του σήμερα η γενιά». Τι θέλει να τονίσει με αυτό;

Εδώ Πολυτεχνείο

«Εδώ Πολυτεχνείο!

Σας μιλάει ο ραδιοφωνικός σταθμός των ελεύθερων αγωνιζόμενων φοιτητών, των ελεύθερων αγωνιζόμενων Ελλήνων.

Είμαστε ο μόνος σταθμός που μετά από έξι χρόνια δικτατορίας στην Ελλάδα μπορεί να λέει ελεύθερα την αλήθεια. Αυτή τη στιγμή στην Αθήνα πανηγυρίζει όλος ο λαός. Χτυπούν οι καμπάνες χαρμόσυνα παντού, γιατί αυτή τη στιγμή γεννιέται και σημαίνει η ώρα της λευτεριάς».

Η φωνή βγαίνει μέσα από 'να μαύρο κουτάκι, ένα τρανζίστορ της

**Άννας, που είναι ακουμπισμένο
πάνω στο χαμηλό τραπεζάκι,
ανάμεσα στα δυο κρυστάλλινα βάζα
με τις ασημένιες σκαλιστές βάσεις.
Είναι Παρασκευή βράδυ.**

**Από δω και τρεις μέρες οι φοιτη-
τές κατέλαβαν το Πολυτεχνείο.
Έφτιαξαν έναν πομπό, απ' αυτόν
ακούγεται η φωνή τους.**

«Εδώ Πολυτεχνείο».

**Στο σαλόνι, στις πολυθρόνες με
την μπλε στόφα, κάθονται η Μαρία
και η Άννα. Ακούνε.**

**Ο Αντρέας περπα-
τάει πάνω κάτω.**

Ακούει κι αυτός.

**«Πού να βρίσκεται ο Παύλος;
Μέσα στο Πολυτεχνείο; Κι αυτή
η φωνή του αγοριού που λέει και
ξαναλέει: Εδώ Πολυτεχνείο. Εδώ
Πολυτεχνείο... πόσο μοιάζει με τη
φωνή του Μάνου»...**

Η Μαρία το μεσημέρι κατέβηκε να δει. Θαμπώσανε τα μάτια της! Κόσμος πολύς γύρω τριγύρω, και μέσα από τα κάγκελα απλώνονταν τα χέρια για να δεχτούν τις προσφορές του λαού: τρόφιμα, τσιγάρα, σοκολάτες, λουλούδια. Τα παιδιά τραγουδούσαν τραγούδια της λευτεριάς. Υψωμένα πλακάτ έγραφαν: ΚΑΤΩ Η ΧΟΥΝΤΑ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΨΩΜΙ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Άλλα συνθήματα είχαν γραφτεί πάνω στους τοίχους και πάνω σε πανό από χοντρό κάμποτο*: ΛΑΕ ΠΟΛΕΜΑ - ΣΟΥ ΠΙΝΟΥΝΕ ΤΟ ΑΙΜΑ - ΟΛΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ - ΕΡΓΑΤΕΣ - ΑΓΡΟΤΕΣ - ΦΟΙΤΗΤΕΣ. Οι διαδηλωτές σκαρφάλωναν στα τρόλεϊ και στα λεωφορεία που περνούσαν γε-

---

*κάμποτο: βαμβακερό ύφασμα

μάτα κόσμο και έγγραφαν πάνω τους: ΚΑΤΩ Η ΧΟΥΝΤΑ. Ο τηλεβόας έκανε έκκληση: Συμπαρασταθείτε μας. Μια σκάλα ήταν στημένη από τη μεριά της Στουρνάρα. Οι νέοι την ανέβαιναν και πηδούσαν μέσα στο χώρο του Πολυτεχνείου. Ο κόσμος κοιτούσε, δεν έφευγε, δε φοβόταν. Λες κι ήταν πανηγύρι. Μύριζε λευτεριά.

Η Μαρία γύρισε σπίτι συγκινημένη, ενθουσιασμένη.

«Πού είναι ο Παύλος; Θα 'ναι ακόμα στο Πολυτεχνείο.

Αντρέα, έπρεπε να κατέβεις κι εσύ,

να δεις αυτά τα παιδιά. Κρεμασμένα από τα κάγκελα τραγουδούσαν

"Πότε θα κάνει ξαστεριά". Κανένας δε θα τολμήσει να τους αγγίξει.

Να δεις που η χούντα δε θ' αντέξει,

θα γκρεμιστεί. Όλη η Αθήνα ξεσηκώθηκε. Πρέπει να τους βοηθήσουμε. Αγγελική, έλα να φτιάξουμε ένα δέμα. Θα βάλουμε ό,τι έχουμε στα ντουλάπια μας: ζάχαρη, καφέ, κονσέρβες, ρύζι. Έχουμε φρούτα; Άννα, κατέβα στο μανάβη κι αγόρασε φρούτα και μπισκότα από τον μπακάλη. Δρόμος σου είναι, Αγγελική, φεύγοντας πέρασε και δώσε το δέμα στα παιδιά. Το φωνάζουν από τον τηλεβόα, έχουνε ανάγκη από τρόφιμα. Θα ξεκουραστώ λιγάκι και θα κατέβω ξανά. Συμφωνήσαμε με την Τόνια και τη φίλη της, τη Μυρτώ να πάμε»...

Γελούσαν κατεβαίνοντας την Ακαδημίας.

Μαζί τους και άλλος κόσμος, γυναίκες, άντρες, παιδιά, γέροι και γριές κατευθύνονται στο Πολυτεχνείο. Όμως από τα θωρακισμένα

αυτοκίνητα, που σαν τυφλά θηριά
σούρνονται στους γύρω δρόμους,
ρίχνονται δακρυγόνα αέρια. Κλαίνε
οι άνθρωποι. Τα μάτια πονάνε.
Άλλοι βήχουν, άλλοι κάνουν εμετό,
άλλοι λιποθυμούν. Ο σταθμός του
Πολυτεχνείου συμβουλεύει: «Βάλτε
λεμόνι στα μάτια σας, μην τα τρίβε-
τε». Όταν φτάνουν στην οδό Πατη-
σίων, ο δρόμος φέγγει από τις
φωτιές. Εφημερίδες, τηλεφωνικοί
κατάλογοι, ξύλα, πανιά καίγονται.
Ο καπνός εξουδετερώνει τα δακρυ-
γόνα. Όμως οι βόμβες πέφτουν όλο
και πιο πολλές. Η αστυνομία τις ρί-
χνει μέσα στον περίβολο του Πολύ-
τεχνείου. Οι φωνές των φοιτητών
είναι βραχνές. Η βοή μεγαλώνει. Ο
ραδιοφωνικός σταθμός κάνει
έκκληση προς τον Ερυθρό Σταυρό.
Χρειάζονται φάρμακα, χρειάζονται
γιατρούς, χρειάζονται ασθενοφόρα,

υπάρχουν πληγωμένοι. Το Πολυτεχνείο σπαράζει.

«Ελληνικέ Λαέ, πρέπει να μας συμπαρασταθείς, πρέπει να συνεχίσεις τον αγώνα μας. Κι αν αυτή τη στιγμή μάς πιάσουνε, κι αν αυτή τη στιγμή μάς σκοτώσουν, ναι, δε φοβόμαστε να πεθάνουμε, όταν θα πεθάνουμε λεύτεροι. Έλληνες, πρέπει να μάθετε την αλήθεια. Να μάθετε πως τα παιδιά σας γεννήθηκαν λεύτερα.

Έλληνες, τα τανκς αυτή τη στιγμή έχουν στραφεί με τις μπούκες των κανονιών τους προς το Πολυτεχνείο. Οι φοιτητές έχουν ξεκουμπώσει τα πουκάμισά τους και δείχνουν τα στήθια τους. Το μόνο όπλο που έχουν προς τα τανκς.

Έλληνες, ακόμη το Πολυτεχνείο είναι ελεύθερο. Αν δε συμμαριστείτε αυτό τον αγώνα μας, θα χαθεί η

Ελλάδα μας.

Είμαστε άοπλοι, είμαστε άοπλοι, είμαστε άοπλοι. Ούτε μια πέτρα δεν έχουμε για να ρίξουμε στ' αδέρφια μας. Όλοι είμαστε αδέρφια, Έλληνες, κι αν ακόμη αυτή τη στιγμή σαρώσουν τα τανκς το Πολυτεχνείο, πιστεύουμε σε σένα. Πιστεύουμε στη συνέχεια του αγώνα.

Ελληνικέ λαέ, πρέπει να μας συμπαρασταθείς. Σήμερα, αυτή τη στιγμή πώς είναι δυνατόν να κοιμηθείς όταν τα τανκς στέκουν μπροστά στις πύλες του Πολυτεχνείου και σημαδεύουν τα παιδιά σου;»

Τα τανκς κατέβηκαν.

Ποια παιδιά σημαδεύουν;

Ποια παιδιά έχουν ξεκουμπώσει τα πουκάμισα τους και περιμένουν τις σφαίρες; Τα παιδιά της Αθήνας, τα δικά μας παιδιά.

«Εδώ Πολυτεχνείο.
Θέλουμε ορθοπεδικούς. Έχουμε
πληγωμένους. Χρειαζόμαστε φάρμα-
κα, χρειαζόμαστε ενέσεις μορφίνης,
έχουμε πληγωμένους, θέλουμε
γιατρούς... Εδώ Πολυτεχνείο, θα
διακόψουμε για λίγο τη μετάδοση
των ειδήσεων. Μόλις μάθουμε νέα,
θα επικοινωνήσουμε με πάλι μαζί
σας. Μείνετε
στους δέκτες σας,
στο ίδιο μήκος
κύματος»...

Το μαύρο κουτί
βουβαίνεται.

Ξημέρωνε Σάββατο 17 του
Νοέμβρη.

Ζωρζ Σαρή, *Τα γενέθλια*,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1979

1. α. Οι φοιτητές που βρίσκονταν μέσα στο Πολυτεχνείο είχαν φτιάξει το δικό τους ραδιοφωνικό σταθμό. Γιατί πιστεύετε ότι τον έφτιαξαν; Σε τι θα τους βοηθούσε;

β. Οι φοιτητές του Πολυτεχνείου ζητούν βοήθεια και συμπαράσταση απ' όλο τον ελληνικό λαό. Γιατί νομίζετε ότι το κάνουν αυτό; Με ποιους τρόπους ζητούν από τον ελληνικό λαό να τους βοηθήσει;

γ. «Κι αν αυτή τη στιγμή μάς πιάσουνε, κι αν αυτή τη στιγμή μάς σκοτώσουν, ναι, δε φοβόμαστε να πεθάνουμε, όταν θα πεθάνουμε ελεύθεροι». Τι πιστεύετε ότι θέλουν να πουν με τα λόγια αυτά οι φοιτητές του Πολυτεχνείου;

δ. Με ποιον τρόπο αντιμετώπισαν οι φοιτητές τα τανκς και τα πολυβόλα που σημάδευαν την πύλη του Πολυτεχνείου; Ποια ήταν τα όπλα των φοιτητών;

2. Μπορείτε να δραματοποιήσετε το απόσπασμα που διαβάσατε και να το παίξετε στο σχολείο σας την ημέρα της επετείου της 17ης Νοέμβρη.

Για να γίνει αυτό, χρειάζεται πρώτα να επεξεργαστείτε κατάλληλα το κείμενο:

- Βρείτε τα επεισόδια που θα αποτελέσουν τις διαφορετικές σκηνές στη δραματοποίηση. Από πού αρχίζει και πώς τελειώνει το καθένα;
- Ποια είναι τα πρόσωπα του αποσπάσματος; Μοιράστε τους ρόλους μεταξύ σας.

■ Ποια είναι τα συναισθήματα των προσώπων σε κάθε επεισόδιο; Βρείτε τους τρόπους με τους οποίους θα τα αποδώσετε σε κάθε σκηνή.

■ Φτιάξτε τους διάλογους για κάθε σκηνή και βρείτε το κατάλληλο ύφος με το οποίο θα πρέπει να αποδοθεί η κάθε ατάκα.

Προσέξτε! Γράφουμε πρώτα το όνομα του ήρωα που μιλάει με κεφαλαία γράμματα, μετά βάζουμε άνω κάτω τελεία και στη συνέχεια γράφουμε αυτά που λέει.

Αν θέλετε, μπορείτε να προσθέσετε και σκηνοθετικές οδηγίες μέσα σε παρενθέσεις στο τέλος κάθε ατάκας.

■ Φανταστείτε τα σκηνικά και τα κοστούμια που θα φτιάξετε. Θα πρέπει να ταιριάζουν με την εποχή που περιγράφεται στο κείμενο.

■ Μπορείτε να βρείτε αυθεντικά ηχογραφημένα αποσπάσματα από το ραδιοφωνικό σταθμό του Πολυτεχνείου και να ακούγονται αυτά στη γιορτή σας, αλλιώς μπορείτε να τα ηχογραφήσετε μόνοι σας. Για τη μουσική επένδυση του έργου σας συμβουλευτείτε το παράρτημα «Ακούστε» αυτής της ενότητας.

Επίσης, μπορείτε να μαζέψετε υλικό, όπως φωτογραφίες, εφημερίδες της εποχής, μαρτυρίες από ανθρώπους που πήραν μέρος και να το παρουσιάσετε στην εκδήλωση που θα κάνετε.

3. Ένα από τα αιτήματα των φοιτητών του Πολυτεχνείου ήταν και η δημοκρατία. Γιατί ζητούσαν δημοκρατία; Τι δεν τους άρεσε στη δικτατορία;

Φτιάξτε μία αφίσα και γράψτε πέντε λόγους για τους οποίους λέμε «ναι» στη δημοκρατία και πέντε λόγους για τους οποίους λέμε «όχι» στη δικτατορία. Χρησιμοποιήστε ένα μεγάλο χαρτί, βάλτε με χοντρά γράμματα ένα σύντομο τίτλο και γράψτε από κάτω τα μηνύματά σας. Μπορείτε να βοηθηθείτε και από το βιβλίο της Πολιτικής Αγωγής.

Αναμνήσεις από αυτόπτες μάρτυρες

Α. «Την ημέρα εκείνη είχα υπηρεσία. Μόλις άρχισαν τα επεισόδια, μπήκαμε επιφυλακή. "Οι φοιτητές καίνε την Αθήνα" μας έλεγαν, και εμείς τους πιστεύαμε.

Στις 1.15 το πρωί της 17ης Νοεμβρίου φτάσαμε στη διασταύρωση των λεωφόρων Αλεξάνδρας και Πατησίων. Υπήρχαν οδοφράγματα, φωτιές και ακινητοποιημένα λεωφορεία. Με διάφορες μανούβρες αριστερά δεξιά, μπρος πίσω, άνοιξα το δρόμο και προχωρήσαμε. Ο κόσμος, θυμάμαι, μας φώναζε "είμαστε αδέρφια, είμαστε αδέρφια". Εγώ όμως τους έβλεπα σαν παράσιτα.

Είχε πάει 2 το πρωί. Φτάνοντας μπροστά στην πόρτα, έστριψα

το άρμα προς το Πολυτεχνείο. Οι στρατιωτικοί δίνουν προθεσμία λίγων λεπτών στους

φοιτητές για να αποχωρήσουν από το Πολυτεχνείο, να παραδοθούν. Δεκάδες φοιτητές κρέμονταν από τα κάγκελα, ενώ εκατοντάδες βρίσκονταν στον προαύλιο χώρο.

Τότε ήρθε ο επικεφαλής και μου λέει: "Θα μπούμε μέσα, θα ρίξουμε την πύλη. Ετοιμάσου!". Μέχρι που μπήκα μέσα, πίστευα αυτό που έκανα. Στη συνέχεια έγινε ο εφιάλτης της ζωής μου.

Η καγκελόπορτα έπεσε αμέσως. Με το που έπεσε η πύλη του Πολυτεχνείου, εισέβαλαν οι αστυνομικοί για να συλλάβουν τους φοιτητές.

Όπως περνούσαν οι φοιτητές, θυμάμαι ότι έριχναν μέσα στα τανκς πακέτα με τσιγάρα και ό,τι προμήθειες είχαν μαζί τους. Όταν γυρίσαμε, το άρμα έμοιαζε με περίπτερο. Όσο σκέφτομαι ότι οι φοιτητές μάς έδιναν σάντουιτς και τσιγάρα, μετά απ' όσα τους κάναμε...

Δεν μπορώ να το συχωρέσω αυτό το πράγμα στον εαυτό μου. Σκέφτομαι τι πήγα και έκανα! Ντρέπομαι γι' αυτό που ήμουν, γι' αυτό που έκανα».

εφημερίδα *Το Βήμα*, 9/11/03

Β. «Έχω γυρίσει στην εφημερίδα – δούλευα τότε στα "Σημερινά". Γύρω στις 22.15, το βράδυ της Παρασκευής, χτυπάει το τηλέφωνο. Ήταν

ο Τσαλόγλου. "Ακούω τα τανκς να κατεβαίνουν από το Κολωνάκι. Έχε το νου σου!". Ειδοποιώ και τους άλλους.

Μια ομάδα δημοσιογράφων κι εγώ με τη μηχανή κατεβαίνουμε την Πατησίων. Άρχισα να φωτογραφίζω το δρόμο όπως ήταν, με τις φωτιές που έχουνε βάλει οι διαδηλωτές με ξύλα από οικοδομές, για να αντιμετωπίσουν τα δακρυγόνα. Τραβάω φωτογραφίες και προχωρούμε προσεχτικά. Η ώρα είχε στο μεταξύ προχωρήσει, και ύστερα από λίγο εμφανίζονται τα τανκς και σταματάνε απέναντι από την πόρτα του Πολυτεχνείου. Θυμάμαι, από μια πολυκατοικία πάνω βγήκε μια φώναξε: "Αίσχος!" Γυρίζει αμέσως το οπλοπολυβόλο του το τανκς και ρίχνει μια στον αέρα προς την

πολυκατοικία, απέναντι από το Πολυτεχνείο, πάνω από τα κεφάλια μας... Ξάφνου βγαίνουν οι φοιτητές και τους φωνάζουνε: "Είμαστε αδέρφια!".

Έχει πάει 2.00 το πρωί και έχει πλέον τελειώσει το τελεσίγραφο... Και τότε, βλέπουμε άξαφνα το τανκς που ήταν απέναντι από την πύλη να κάνει κατά πάνω της. Με το σπάσιμο της πύλης έγινε χάος μεγάλο. Δεν μπορούσες να καταλάβεις τι γινότανε, ο κόσμος να τρέχει, άλλοι να πηδάνε από τα παράθυρα να φύγουν, να τους κυνηγάνε...

Όσα είδανε τα μάτια μας εκείνες τις ημέρες να μη ζήσει άνθρωπος

να τα ξαναδεί. Είναι κάτι που σε πονάει».

Εφημερίδα *Η Καθημερινή*, 15/11/98

1. Μόλις διαβάσατε δύο μαρτυρίες από ανθρώπους που έζησαν από κοντά τα γεγονότα της 17ης Νοέμβρη. Μπορείτε να καταλάβετε, από αυτά που είδαν και περιγράφουν, για ποιους λόγους ο καθένας τους βρισκόταν εκεί εκείνη τη νύχτα;

2. Στις δύο μαρτυρίες οι ομιλητές περιγράφουν τι είδαν και τι έκαναν εκείνη τη νύχτα. Μπορείτε να βρείτε μέσα από τις αφηγήσεις τους στοιχεία που δείχνουν πώς ένιωθαν τότε για όλα αυτά και πώς νιώθουν σήμερα; Έχει αλλάξει κάτι στα συναισθήματα τους;

Μπορείτε να διαβάσετε από το Ανθολόγιο:

✍ Γιάννης Ρίτσος, *Λαός*
(Τόμος 5ος, σελ. 106)

✍ Μαργαρίτα Λυμπεράκη,
[*Η εξέγερση*] (Τόμος 5ος, σελ. 108)

Διαβάστε – Δείτε – Ακούστε – Επισκεφτείτε

✍ Καλιότσος Παντελής,
Η σφεντόνα του Δαβίδ, εκδ. Πατάκη,
Αθήνα, 2003

✍ Κλιάφα Μαρούλα, *Οι πελαργοί
θα ξανάρθουν*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα,
1993

✍ Σαρή Ζωρζ, *Τα γενέθλια*,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1979

✍ Σαρή Ζωρζ, *Τα Χέγια*,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1987

 Παράσταση για ένα ρόλο, δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ, Διονύσης Γρηγοράτος, 1978

 Εδώ Πολυτεχνείο, ντοκιμαντέρ, Δημήτρης Μακρής, 1974

 Ένα το χελιδόνι, στίχοι Οδ. Ελύτης, μουσική Μ. Θεοδωράκης

 Η συγκέντρωση της ΕΦΕΕ, στίχοι - μουσική Δ. Σαββόπουλος

 Θα σημάνουν οι καμπάνες, στίχοι Γ. Ρίτσος, μουσική Μ. Θεοδωράκης

 Κουβέντα μ' ένα λουλούδι, στίχοι Γ. Ρίτσος, μουσική Μ. Θεοδωράκης

 Όταν σφίγγουν το χέρι, στίχοι Γ. Ρίτσος, μουσική Μ. Θεοδωράκης

 Πάλης ξεκίνημα, στίχοι Α. Παναγούλης, μουσική Μ. Θεοδωράκης

 Πότε θα κάνει ξαστεριά, παραδοσιακό της Κρήτης

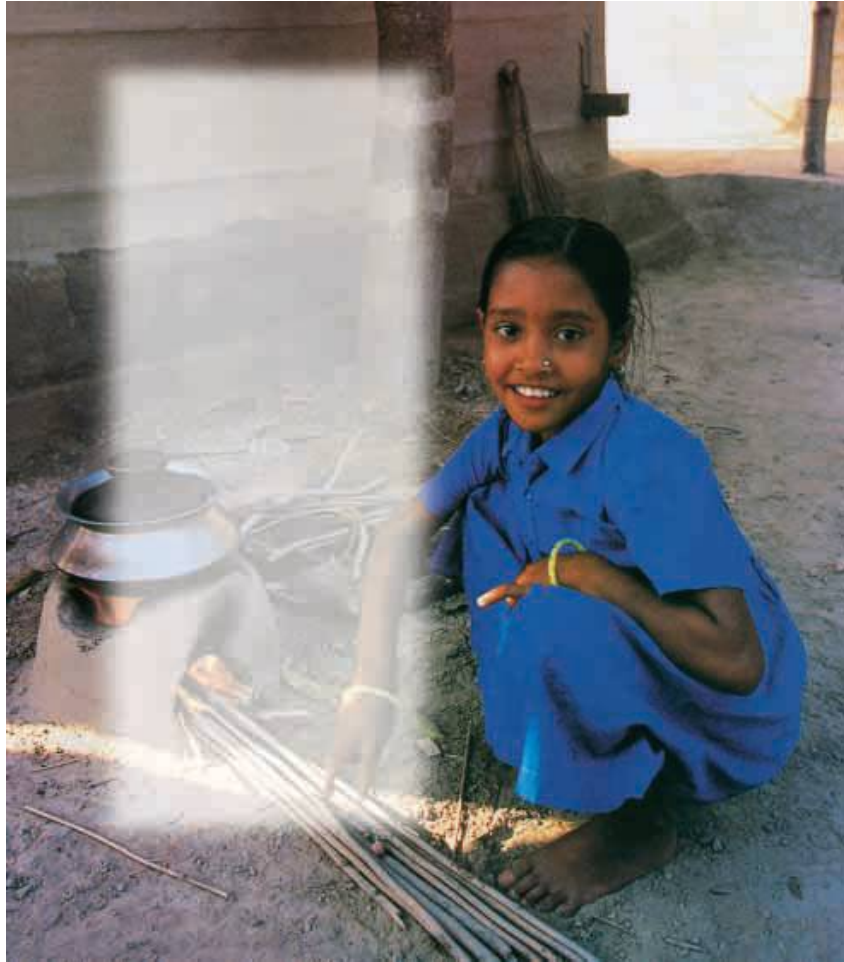
 Το γελαστό παιδί, στίχοι Β. Βεηαν, μετάφρ. Β. Ρώτας, μουσική Μ. Θεοδωράκης

 **Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο,
Αθήνα**

Ενότητα 6

Η ζωή σε άλλους τόπους

Ήτανε μια κοπέλα στο Πεκίνο
που 'λεγε πάντα «Δώσ' μου κι
απ' εκείνο».

Και σαν της τα δώσαν όλα,
έσκασε σαν πασαβιόλα
και την κλάψανε πολύ στο Πεκίνο.

ୱୱୱ

Ήτανε μια γριά από τη Λιβύη
που διάβαζε του Πλουτάρχου
τσοι βίοι.

Όταν τέλειωνε έναν τόμο,
τον επέταγε στο δρόμο
τούτη η σκολαστικιά απ' τη Λιβύη.

Ήτανε μια μικρή από τη Βραζιλία
που φώναζε: «Για πες μου, βράζει,
Ηλία,

το σινάπι που 'χα βάλει
προχτές βράδυ στο τσουκάλι
για να κάνει ποδόλουτρο η
Κυρία;».

Ένας μαχαραγιάς από το Γάγγη
είχε στη μύτη κρεμασμένο ένα
σπαράγγι.

Το κουνούσε, το κουνούσε,
απ' τον ύπνο κουτουλούσε
και κοιμότανε στις όχθες του Γάγγη.

Ήτανε μια κοπέλα στην Προύσα
μισή μελαχρινή και μισή ρούσα.
Με χρωματιστές κορδέλες
είχε δέσει τριάντα βδέλλες
και τις έβοσκε τριγύρω στην
Προύσα.

☪

Ήτανε μια Κυρία στο Κόγκο
που χάθηκε μέσα στο λόγκο.
Καθώς κοίταε να δει
πού να πάει για να βγει,
παίζαν τα δάχτυλα της μ' ένα
φιόγκο.

Γιώργος Σεφέρης

Με τι θα ασχοληθούμε:

- **Με ποιον τρόπο προσπαθούμε να πείσουμε κάποιον ότι η άποψή μας είναι σωστή**
- **Με τις αιτιολογικές προτάσεις**

Αυτόχθονες λαοί

Όταν το 15ο αιώνα ξεκίνησαν τα ταξίδια τους οι μεγάλοι εξερευνητές, ήρθαν για πρώτη φορά σε επαφή με νέους, αυτόχθονες λαούς. Αυτόχθονα λέμε αυτόν που κατοικεί στη γη των προγόνων του. Σημαίνει, δηλαδή, ιθαγενής ή ντόπιος.

Οι εξερευνητές, που ήταν τεχνολογικά πιο εξελιγμένοι, τους εξόντωσαν, έκλεψαν χρυσό και ασήμι, καταπάτησαν τη γη τους, εξαφάνισαν τους πολιτισμούς τους. Οι «πολιτισμένοι» λαοί τούς θεώρησαν

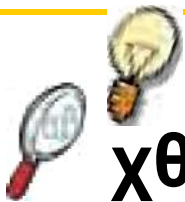
«πρωτόγονους» και συχνά τούς φέρονταν σαν να ήταν ζώα, γι' αυτό τους μετέτρεψαν σε σκλάβους.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να εξαφανιστούν πολλοί λαοί, κάποιοι άλλοι να χάσουν την πολιτισμική τους ταυτότητα και μερικοί να εγκαταλείψουν τη γη τους. Όμως σε πολλές γωνιές του πλανήτη μας υπάρχουν αυτόχθονες που διατηρούν ακόμη τον παραδοσιακό τρόπο ζωής τους.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Φινμαρκσβίντα, Νορβηγία 1968,
George E. Mobley, εκδ. National
Geographic

1. Ποιους λαούς λέμε αυτό-
χθονες; Γιατί στις μέρες μας
έχουν απομείνει λίγοι;

2. Οι «πολιτισμένοι» λαοί τους
θεώρησαν «πρωτόγονους»: γιατί
οι λέξεις είναι μέσα σε εισαγωγικά;

3. Στην παραπάνω φωτογραφία βλέπουμε μια οικογένεια Λατώνων. Τι μπορούμε να καταλάβουμε για τον τρόπο ζωής τους;

Ποιους άλλους αυτόχθονες / ιθαγενείς λαούς γνωρίζετε; Μπορείτε να βρείτε πληροφορίες και εικόνες από τη ζωή και τον πολιτισμό των ιθαγενών πληθυσμών στην εγκυκλοπαίδεια και στο διαδίκτυο (π.χ. www.nationalgeographic.gr, www.georama.gr). Σε ποιες περιοχές του πλανήτη ζουν; Πώς είναι οι κατοικίες τους; Ποιες είναι οι συνήθειες και ο καθημερινός τρόπος ζωής τους; Κάντε μια περίληψη των πληροφοριών που βρήκατε με 150 ως 200 λέξεις, δώστε τίτλο στο κείμενό σας και γράψτε μόνο τα κύρια σημεία αυτών που διαβάσατε.

Σπίτι μας είναι η γη

Στη Βόρεια Αμερική κατοικούσαν κυρίως Ινδιάνοι. Στα μέσα του 19ου αιώνα, οι λευκοί έποικοι έδιωξαν τους Ινδιάνους από τα εδάφη τους, άλλοτε ειρηνικά κι άλλοτε βίαια. Ο δρόμος που ακολούθησαν οι Ινδιάνοι ονομάστηκε «μονοπάτι των δακρύων».

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα της απάντησης που έστειλε το 1855 ο αρχηγός των Ινδιάνων στον Πρόεδρο των ΗΠΑ, ο οποίος είχε ζητήσει να αγοράσει ένα τμήμα της γης τους.

Πώς μπορείτε να αγοράσετε ή να πουλήσετε τον ουρανό ή τη ζεστασιά της γης; Η ιδέα μάς φαίνεται περίεργη. Επειδή ακριβώς δε μας

ανήκουν η δροσιά του αέρα και η διαύγεια του νερού, πώς είναι δυνατόν να τα αγοράσετε; Κάθε κομματάκι αυτής της γης είναι ιερό για το λαό μου. Κάθε βελόνα του λαμπερού πεύκου, κάθε αμμουδερή κοίτη ποταμού, κάθε κομματάκι ομίχλης μέσα στα σκοτεινά δάση, κάθε ξέφωτο και κάθε βούισμα εντόμου είναι ιερό στη μνήμη και στην εμπειρία του λαού μου.

Είμαστε ένα μέρος της γης, κι αυτή, πάλι, ένα κομμάτι από εμάς. Τα ευωδιαστά λουλούδια είναι οι αδερφές μας. Το ελάφι, το άλογο, ο μεγάλος αετός είναι οι αδερφοί μας. Τα βράχια στους λόφους, το πράσινο χρώμα των λιβαδιών, η ζεστασιά του πόνει και ο άνθρωπος, όλα ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Γι' αυτό και όταν ο Μεγάλος

Αρχηγός στην Ουάσιγκτον μας παραγγέλλνει ότι θέλει να αγοράσει τη γη μας ζητάει πολλά από εμάς. Ο Μεγάλος Αρχηγός μάς παραγγέλλνει ότι θα μας εξασφαλίσει ένα μέρος έτσι που να μπορούμε να ζήσουμε άνετα μεταξύ μας. Θα σκεφτούμε, λοιπόν, την προσφορά του για ν' αγοράσει τη γη μας. Αλλά δε θα είναι κι εύκολο. Γιατί αυτή η γη είναι για μας ιερή.

Ξέρουμε ότι ο λευκός άνθρωπος δεν καταλαβαίνει τα ήθη μας. Ένα κομμάτι γης μοιάζει γι' αυτόν μ' ένα οποιοδήποτε άλλο κομμάτι, γιατί είναι ένας ξένος που έρχεται μες στη νύχτα και παίρνει από τη γη αυτό που έχει ανάγκη. Η γη δεν είναι ο αδερφός του, αλλά ο εχθρός του, και μόλις την κυριεύσει πηγαίνει μακρύτερα.

Συμπεριφέρεται στη μητέρα του, τη γη, και στον αδερφό του, τον ουρανό, σαν να ήταν πράγματα που αγοράζονται, που λεηλατούνται, που πουλιούνται, όπως τα πρόβατα ή τα λαμπερά μαργαριτάρια. Η απληστία του θα καταβροχθίσει τη γη και δε θ' αφήσει πίσω της παρά μια έρημο.

Ξέρουμε τουλάχιστον αυτό: η γη δεν ανήκει στον άνθρωπο, ο άνθρωπος ανήκει στη γη. Αυτό το ξέρουμε. Όλα τα πράγματα είναι αλληλένδετα, όπως το αίμα ενώνει μια οικογένεια. Όλα τα πράγματα είναι αλληλένδετα.

Ένα πράγμα που ξέρουμε εμείς – και που ο λευκός άνθρωπος θα ανακαλύψει ίσως κάποτε – είναι ότι ο Θεός μας είναι ο ίδιος Θεός. Ίσως να σκέφτεστε να τον αποκτήσετε

τώρα, όπως θέλετε να αποκτήσετε τη γη μας, αλλά δεν μπορείτε. Είναι ο Θεός του ανθρώπου, και το έλεός του είναι το ίδιο και για το λευκό και για τον ερυθρόδερμο άνθρωπο. Αυτή η γη είναι πολύτιμη για τον άνθρωπο, και όταν τη βλάπτει είναι

Παλαιότερα οι Ινδιάνοι κατοικούσαν σε σκηνές, όπως στη φωτογραφία. Σήμερα έφτασαν να αποτελούν

μειονότητες, που ζουν σε καταυλισμούς ανάμεσα στα βιομηχανικά μεγαθήρια-πόλεις των ΗΠΑ.

σαν να δείχνει περιφρόνηση στο Δημιουργό.

Πού είναι ο αετός; Χαιρετισμός στη γη, εκδ. ΚΟΑΝ, Αθήνα, 1997 (διασκευή)

1. α. Ο αρχηγός των Ινδιάνων λέει ότι η φύση είναι το σπίτι τους. Τι εννοεί;

β. Πώς βλέπει ο λευκός τη φύση, σύμφωνα με τον Ινδιάνο;

2. α. Οι λευκοί πρότειναν στους Ινδιάνους να αγοράσουν τη γη τους. Ο αρχηγός των Ινδιάνων από την αρχή κιόλας του κειμένου τονίζει:

Η ιδέα (ν' αγοράσετε ή να πουλήσετε τον ουρανό ή τη ζεστασιά της γης) μάς φαίνεται παράξενη.

Αυτή είναι η θέση του, η άποψή του. Σκοπός του είναι να πείσει λογικά. Για το σκοπό αυτό, την άποψή του την αιτιολογεί λέγοντας:

Επειδή ακριβώς δε μας ανήκουν η δροσιά του αέρα και η διαύγεια του νερού...

Στη συνέχεια, σε όλο το κείμενο, δίνει και άλλους λόγους για τους οποίους, κατά τη γνώμη του, η γη και ο ουρανός δεν μπορούν να πουληθούν. Βρείτε άλλους δύο λόγους με τους οποίους προσπαθεί να πείσει λογικά και χρησιμοποιήστε σε μια φράση τον καθένα, όπως στο παράδειγμα:

Δεν μπορούμε να αγοράσουμε ή να πουλήσουμε τη γη, επειδή η γη δεν ανήκει στον άνθρωπο, ο άνθρωπος ανήκει στη γη.

β. Ο Ινδιάνος, για να πείσει το «λευκό αρχηγό», χρησιμοποιεί φράσεις που δείχνουν τα συναισθήματα των Ινδιάνων απέναντι στη φύση και μπορούν να συγκινήσουν. Για παράδειγμα, προσπαθεί να προκαλέσει το φόβο για τη συμπεριφορά του λευκού απέναντι στη φύση, λέγοντας:

Η απληστία του λευκού θα καταβροχθίσει τη γη και δε θ' αφήσει πίσω της παρά μια έρημο.

Βρείτε παρόμοιες φράσεις του Ινδιάνου και πείτε ποιο συναίσθημα σας προκαλούν (συγκίνηση, φόβο, χαρά, λύπη).

3. Σε αρκετά σημεία της επιστολής του, ο αρχηγός τονίζει την άποψη των Ινδιάνων με συγκεκριμένες

φράσεις, π.χ. ξέρουμε ότι ο λευκός άνθρωπος...

Με ποιες άλλες φράσεις δηλώνουμε την άποψη μας για ένα θέμα;

→ πιστεύω πως...

→ κατά τη γνώμη μου...

→ .....

→ .....

Όταν εκφράζουμε μια άποψη, μια θέση, χρειάζεται συχνά να την αιτιολογήσουμε. Αυτό γίνεται κυρίως με κάποιες εξαρτημένες προτάσεις που εισάγονται (ξεκινούν) με συνδέσμους ή με λέξεις και εκφράσεις που φανερώνουν αιτία, όπως:

**γιατί, επειδή, διότι, αφού,
καθώς, μια και, μια που**

Οι προτάσεις αυτές, όπως ξέρουμε, ονομάζονται **αιτιολογικές**.

4. Στηρίξτε τις παρακάτω απόψεις χρησιμοποιώντας δικές σας αιτιολογικές προτάσεις:

• Οι Ινδιάνοι δεν ήθελαν να εγκαταλείψουν τη γη τους .....

.....

.....

• Οι ώρες κοινής ησυχίας, παντού στον κόσμο, πρέπει να γίνονται σεβαστές από όλους .....

.....

.....

• Η ανακάλυψη μιας αρχαίας κατοικίας είναι σπουδαίο αρχαιολογικό εύρημα .....

.....

.....

• Οι αυτόχθονες λαοί έχουν σχεδόν εξαφανιστεί .....

.....

.....

5. Κοντά στην περιοχή σας έχει δημιουργηθεί ένας καταυλισμός όπου φιλοξενούνται πρόσφυγες διωγμένοι από διάφορες χώρες. Όμως κάποιοι θέλουν να τους διώξουν. Η τάξη σας, λοιπόν, αποφασίζει να ζητήσει από το δήμαρχο να συνεχίσουν οι πρόσφυγες να φιλοξενούνται στον καταυλισμό και να τους βοηθήσει να βελτιώσουν ακόμα περισσότερο τις συνθήκες ζωής τους. Ετοιμάστε την επιστολή που ακολουθεί, με σκοπό να πείσετε λογικά αλλά και να συγκινήσετε το δήμαρχο.

Μην ξεχάσετε:

Στην επιστολή χρειάζεται να πείτε τις απόψεις σας και να τις αιτιολογήσετε:

- ⇒ **πώς ζουν τώρα οι πρόσφυγες στον καταυλισμό**
- ⇒ **γιατί δεν πρέπει να τους διώξουν**
- ⇒ **γιατί είναι σωστό να τους βοηθήσουμε να φτιάξουν τη ζωή τους**

Φροντίστε να χρησιμοποιήσετε:

- ⇒ **αιτιολογικές προτάσεις**
- ⇒ **σκέψεις και φράσεις που θα συγκινήσουν το δήμαρχο**
- ⇒ **ρήματα και φράσεις που φανερώνουν την άποψή σας**
- ⇒ **λέξεις όπως βέβαια, φυσικά, λοιπόν, τελικά**

**Κόπσα Μίκα,
Ρουμανία 1990, James
Nachtwey, εκδ. National
Geographic**

Κύριε δήμαρχε,

Είμαστε .....

.....

.....

και αποφασίσαμε να .....

.....

.....

Το πρόβλημα που μας απασχολεί

είναι .....

.....

.....

Οι άνθρωποι αυτοί, φυσικά, ...

.....

.....

**Μας στενοχωρεί πολύ το γεγονός
ότι** .....

**Νομίζουμε ότι οι ταλαιπωρημένοι
αυτοί πρόσφυγες** .....

Ακόμα, πιστεύουμε πως .....

διότι .....

Μπορούμε να αδιαφορούμε για .....

..... ;
**Γι' αυτό, λοιπόν, θα ήταν πολύ
σημαντικό κατά τη γνώμη μας να** .....

Ελπίζουμε η επιστολή μας να

.....
.....

Με τιμή

6. Μετά από λίγες μέρες βλέπετε ότι δεν έχει γίνει τίποτα ακόμα για να βοηθηθεί ο καταυλισμός των προσφύγων. Αποφασίζετε, λοιπόν, να στείλετε μια επιστολή στην εφημερίδα, για να πληροφορηθούν περισσότεροι άνθρωποι το πρόβλημα αυτό και να βρεθεί μια λύση. Μπορείτε στην επιστολή σας να ακολουθήσετε τις οδηγίες που δόθηκαν για την προηγούμενη επιστολή. Θυμηθείτε μόνο ότι τώρα γράφετε προς το διευθυντή της εφημερίδας.

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Με τους τοπικούς προσδιορισμούς

Αιολική γη

Η «Αιολική γη» μάς μεταφέρει στα Κιμιντένια, βουνά της Μικράς Ασίας, όπου ζει η οικογένεια του μικρού Πέτρου με αρχηγό τον παππού. Ο Πέτρος με την Άρτεμη, την πιο αγαπημένη από τις τέσσερις αδερφές του, ζουν τα παιδικά τους χρόνια και τα όνειρα στον τόπο όπου γεννήθηκαν. Σιγά σιγά ο μαγικός τους κόσμος γκρεμίζεται, όταν έρχονται αντιμέτωποι με τον πόλεμο και αναγκάζονται να ζήσουν τον ξεριζωμό απ' τον τόπο και τη γη τους.

Τα άστρα όλα έχουν βγει. Ταξιδεύουν στο Αιγαίο τα παιδικά μας

όνειρα. Το κύμα χτυπά τη μάσκα του καϊκιού μας και τα κοιμίζει. Κοιμηθείτε, όνειρα μας. Στην ξένη χώρα που πάμε, πρόσφυγες, τι άραγες να μας περιμένει, τι μέρες να είναι ν' ανατείλουν; [...] Ταξιδεύουν στο Αιγαίο τα όνειρά μας.

Η γιαγιά μας κουράστηκε. Θέλει να γείρει το κεφάλι της στα στήθια του παππού, που έχει καρφωμένα πίσω τα μάτια του μπας και ξεχωρίσει τίποτα από τη στεριά, τίποτα απ' τα Κιμιντένια. Μα πια δε φαίνεται τίποτα. Η νύχτα ρούφηξε μέσα της τα σχήματα και τους όγκους.

Η γιαγιά γέρνει το κεφάλι της να το ακουμπήσει στα στήθια που την προστατέψανε όλες τις μέρες της ζωής της. Κάτι τηνμποδίζει και δεν μπορεί να βρει το κεφάλι ησυχία.

Σαν ένας βόλος να είναι κάτω από το πουκάμισο του γέροντα.

- Τι είναι αυτό εδώ; ρωτά σχεδόν αδιάφορα. Ο παππούς φέρνει το χέρι του. Το χώνει κάτω απ' το ρούχο, βρίσκει το μικρό ξένο σώμα που ακουμπά στο κορμί του και που ακούει τους χτύπους της καρδιάς του.

- Τι είναι;

- Δεν είναι τίποτα, λέει δειλά ο παππούς, σαν παιδί που έφταιξε. Δεν είναι τίποτα. Λίγο χώμα είναι.

- Χώμα!

Ναι, λίγο χώμα απ' τη γη τους. Για να φυτέψουν ένα βασιλικό, της λέει, στον ξένο τόπο που πάνε. Για να θυμούνται.

Αργά τα δάχτυλα του γέροντα ανοίγουν το μαντίλι όπου είναι φυλαγμένο το χώμα. Ψάχνουν κει μέσα, ψάχνουν και τα δάχτυλα της γιαγιάς, σαν να το χαϊδεύουν. Τα

μάτια τους, δακρυσμένα, στέκουν εκεί.

- Δεν είναι τίποτα λέω. Λίγο χώμα. Γη, Αιολική Γη, Γη του τόπου μου.

Ηλίας Βενέζης, *Αιολική γη*,
εκδ. Εστία, Αθήνα, 1992

1. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο αφηγητής του αποσπάσματος που διαβάσατε; Γιατί;

2. Ποια είναι τα συναισθήματα των προσφύγων όταν ταξιδεύουν για άλλον άγνωστο τόπο; Σε ποια σημεία του αποσπάσματος φαίνονται αυτά;

3. Συζητήστε μεταξύ σας τι σημαίνουν οι φράσεις του συγγραφέα

«Κοιμηθείτε, όνειρα μας» και «Γη, Αιολική Γη, Γη του τόπου μου».

Στη Μικρά Ασία ζούσαν για πολλούς αιώνες Έλληνες που ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο. Είχαν επίσης σημειώσει μεγάλη πρόοδο σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Με το Μικρασιατικό Πόλεμο και την Καταστροφή του 1922 έγιναν ειδικές συνθήκες ανταλλαγής πληθυσμών, με αποτέλεσμα τον ξεριζωμό των Ελλήνων από τον τόπο τους.

4. Διοργανώστε μια εκδήλωση αφιερωμένη στο δραματικό αυτό γεγονός της ιστορίας μας. Βρείτε πληροφορίες για τη Μικρασιατική Κατα-

στροφή από εγκυκλοπαίδειες, ιστορικά βιβλία και άλλες ιστορικές πηγές. Κρατήστε σημειώσεις από τις πληροφορίες που θα βρείτε και φτιάξτε ένα κείμενο που θα εκφωνήσετε στην εκδήλωσή σας. Συγκεντρώστε επίσης φωτογραφικό υλικό που θα εκθέσετε στην εκδήλωση.

5. Όπως γνωρίζετε και από το βιβλίο της Ιστορίας, οι Έλληνες Μικρασιάτες, αναγκασμένοι να εγκαταλείψουν τον τόπο τους, εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα ως πρόσφυγες. Πάρτε συνέντευξη από όσους έχουν καταγωγή από τη Μικρά Ασία (από γονείς ή παππούδες). Ρωτήστε τους ποιος ήταν ο τόπος προέλευσής τους και τι γνωρίζουν από τους συγγενείς τους για τις συνθήκες διαβίωσης εκεί, πριν από τη Μικρα-

σιατική Καταστροφή. Ζητήστε τους να σας περιγράψουν το χρονικό της καταστροφής και της εγκατάλειψης της πατρίδας τους. Επίσης, ζητήστε τους φωτογραφίες που πιθανό να έχουν από εκείνη την εποχή. Τέλος, διαβάστε αυτές τις μαρτυρίες στην εκδήλωση που θα διοργανώσετε γι' αυτό το γεγονός.

6. Και στις μέρες μας όμως δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις λαών που εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο τους και τα σπίτια τους. Στις παρακάτω φωτογραφίες βλέπετε πρόσφυγες από την Αφρική που προσπαθούν να ξεφύγουν από την πείνα και τον πόλεμο. Περιγράψτε στους συμμαθητές σας τις φωτογραφίες και μιλήστε για τα συναισθήματα που σας δημιουργούν.

Νεαροί Αφρικανοί Πρόσφυγες:
Χτίζοντας το μέλλον,
Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους
Πρόσφυγες

7. Συμπληρώστε το κείμενο με τον τοπικό προσδιορισμό που ταιριάζει.

απ' τη μεγάλη πόρτα, στο πρόσωπο, στο αγρόκτημα, μες στην αυλή, στα τριγύρω μέρη, απ' τα καράβια, απ' τις περιπολίες, μες στο πρόσωπό του

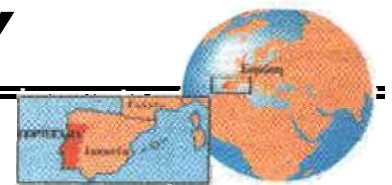
Ο ήλιος χαμήλωνε. Η μέρα μας
..... πέρασε φοβε-
ρά ανήσυχη. Δεν ξεμυτίσαμε
..... . Οι ζευγάδες
τριγουρίζουν ..... ,
κάνουν παρέες παρέες, κουβεντιά-
ζουν σιγανά. Σκοτεινό σύννεφο πέ-
φτει ..... ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ.
Του φέρνουν τα νέα πότε .....
..... , πότε .....
..... ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΣΤΕΛΝΕΙ ΝΑ
κάνουν ..... .
Στέκομαι από μακριά και τον κοιτά-
ζω άφωνος, προσπαθώντας να
διαβάσω .....

Ηλίας Βενέζης, *Αιολική γη*, εκδ.
Εστία, Αθήνα, 1992 (διασκευή)

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Πώς δίνουμε πληροφορίες για μια χώρα
- Ποιος είναι ο ρόλος του ενεστώτα σε ένα κείμενο που πληροφορεί / περιγράφει

ΤΑ ΕΘΝΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ: Δημοκρατία της Πορτογαλίας

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ: Λισαβώνα

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ; 9,9 εκατ.

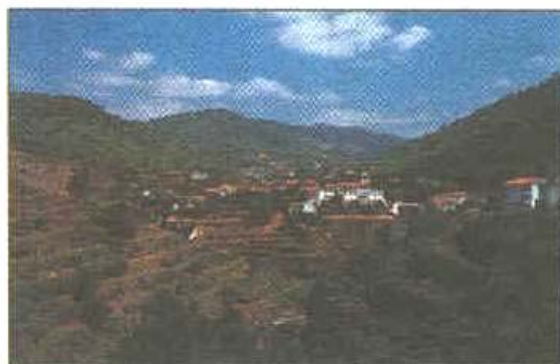
ΝΟΜΙΣΜΑ: Εσκούδο

ΕΠΙΣΗΜΗ ΓΛΩΣΣΑ: Πορτογαλική

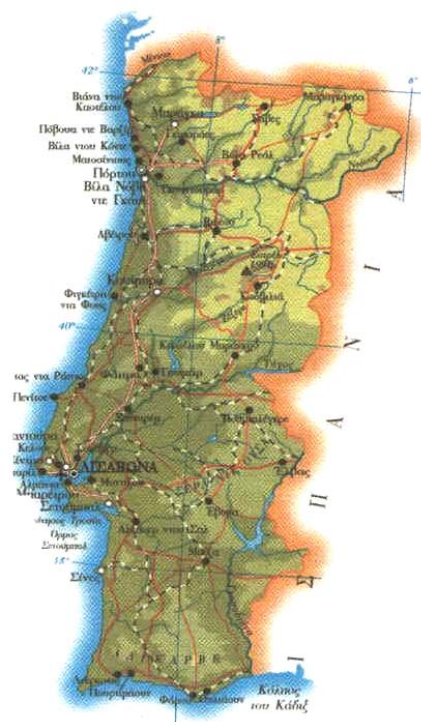
ΜΕ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΕΣ ΑΚΤΕΣ στον Ατλαντικό, η Πορτογαλία βρίσκεται στο δυτικό άκρο της Ιβηρικής Χερ-

σονήσου. Ο ποταμός Τάγος χωρίζει τον ορεινό Βορρά από τον πιο πεδινό Νότο. Το 1974, αναίμακτο στρατιωτικό κίνημα ανέτρεψε μια πολυετή δικτατορία. Το 1975 διεξήχθησαν δημοκρατικές εκλογές και έκτοτε οι ένοπλες δυνάμεις έχουν αποσυρθεί από την πολιτική. Στη δεκαετία του 1980 εφαρμόστηκε ένα σημαντικό πρόγραμμα κοινωνικοοικονομικού εκσυγχρονισμού. Η συμμετοχή της χώρας στην Ε.Ε., από το 1986, υποβοήθησε αυτήν τη διαδικασία.

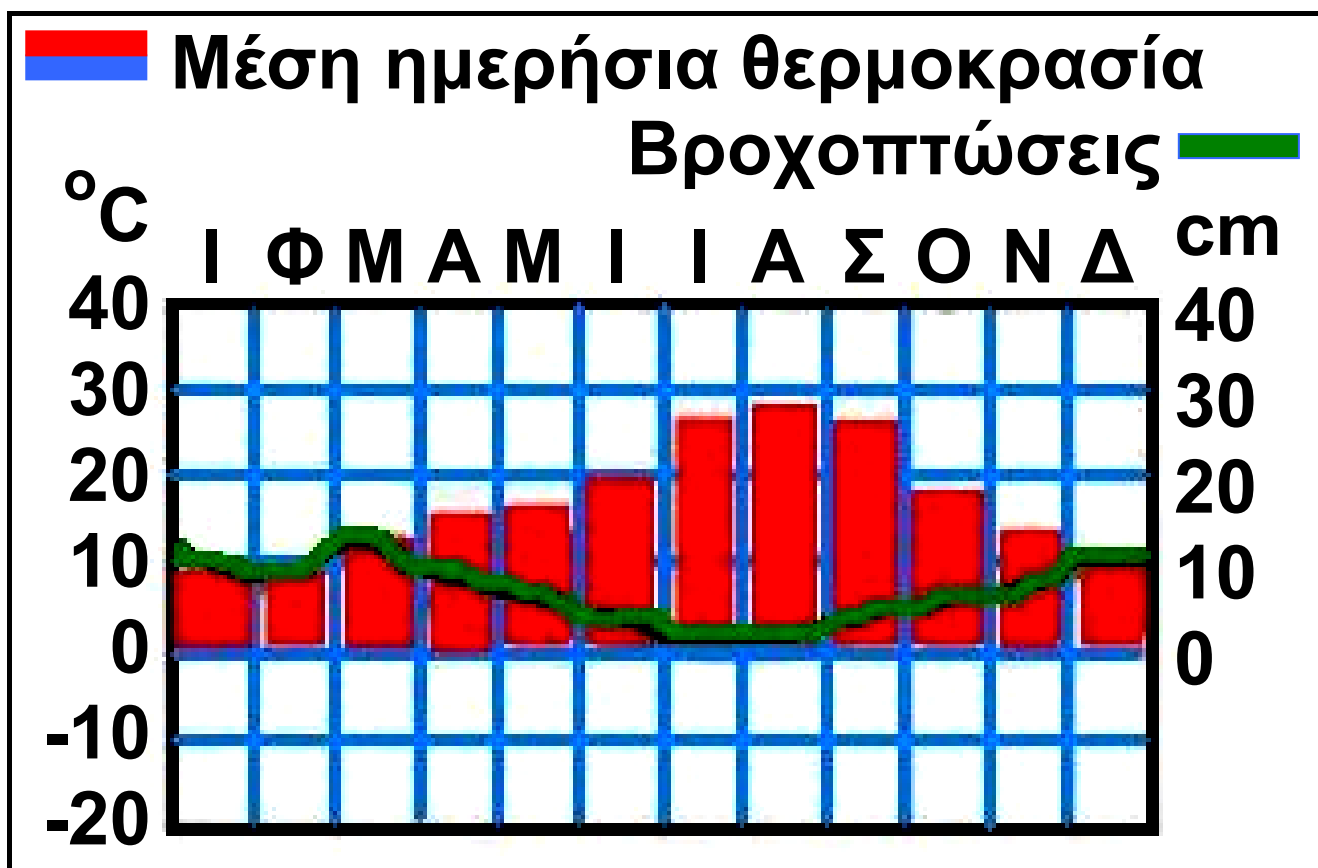
**Σάντα Μαρία Ντε
Πενανγκουιάο,
ένα μικρό χωριό στην
οινοπαραγωγό ενδοχώρα, στο
κέντρο της κοιλάδας του Ντόουρου**

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
Συνολική έκταση:
92.390 τ.χλμ.
(35.670 τετρ. μλ.)

ΚΛΙΜΑ ▷ Μεσογειακό / θαλάσσιο

ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΙΡΟΥ

Η Πορτογαλία έχει ήπιο μεσογειακό κλίμα, το οποίο μετριάζεται από τα ρεύματα του Ατλαντικού. Τα καλοκαίρια είναι θερμά και υγρά, ενώ οι χειμώνες σχετικά ήπιοι.

Η ενδοχώρα έχει πιο ευμετάβλητο κλίμα από τα παράλια. Οι βροχοπτώσεις είναι περισσότερες στον ορεινό Βορρά. Στο κέντρο της χώρας το κλίμα είναι πιο εύκρατο.

Στα νότια, η περιοχή της Αλγκάρβε έχει κατά το πλείστον ξηρό κλίμα και μεγάλη ηλιοφάνεια.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ▷ Ελάχιστη ηλικία αποφοίτησης: 15

91%

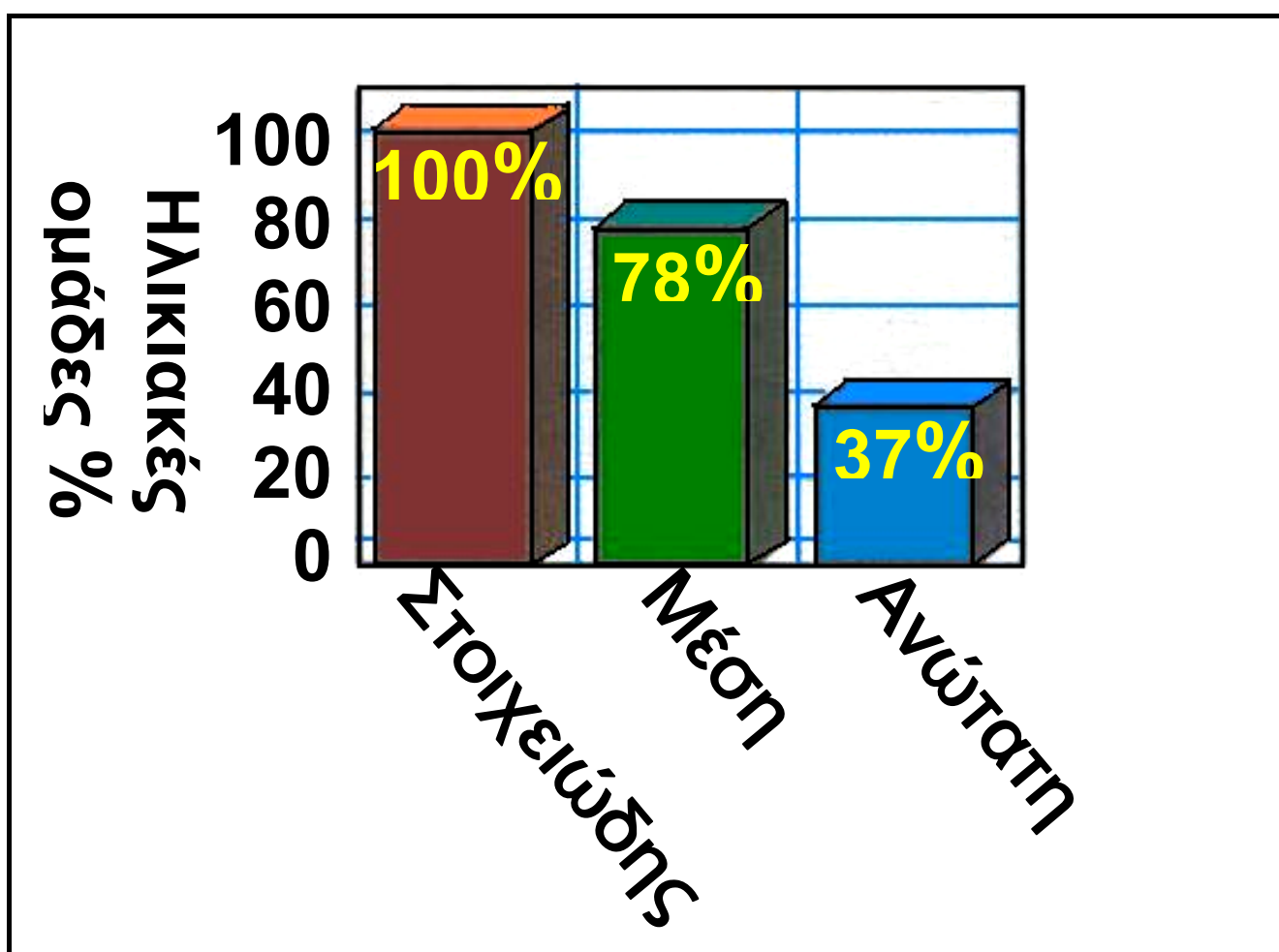
300.573 φοιτητές

Η Πορτογαλική είναι η έβδομη ομιλούμενη γλώσσα στον κόσμο.
Δωρεάν κρατική εκπαίδευση

παρέχεται σε όλους τους μαθητές από 3 έως 15 ετών.

Πολλές μεσοαστικές οικογένειες στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία. Τα κρατικά πανεπιστήμια είναι μεγάλα και υπερπλήρη. Υπάρχουν αρκετά αξιόλογα ιδιωτικά πανεπιστήμια.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ▷ Πυκνότητα πληθυσμού

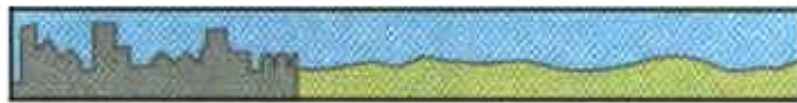
Πορτογαλική

107 κάτ.

ανά τετρ. χλμ.

ΑΣΤΙΚΟΣ/ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

36%

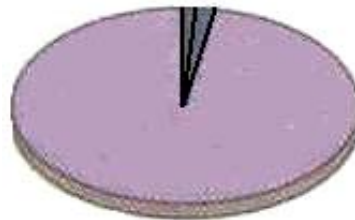
64%

ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ

Προτεστάντες 1% | Λοιποί 2%

Ρωμαιοκα-
θολικοί 97%

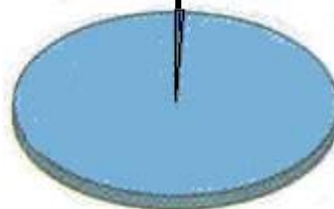

ΕΘΝΟΤΗΤΕΣ

Πορτογάλοι
99%

Αφρικανοί 1%

Η Πορτογαλική κοινωνία, που κάποτε εθεωρείτο μάλλον εσωστρε-

φής, ενσωματώνεται γοργά στην υπόλοιπη Δυτική Ευρώπη. Οι εθνικές και θρησκευτικές εντάσεις είναι περιορισμένες.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ▷ Πολυκομματική δημοκρατία

1999/2003

Πρόεδρος Ζόρζε Σαμπάιο

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Εθνοσυνέλευση, 230 μέλη

50% 35% 6,5% 6,5%
PS PSD PP CDU

PS = Σοσιαλιστικό Κόμμα

PSD = Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα

PP = Λαϊκό Κόμμα

CDU = Ενιαίος Δημοκρατικός
Συνασπισμός

Η Πορτογαλία είναι πολυκομματική δημοκρατία.

ΚΥΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μεταμόρφωση

Η Πορτογαλία έχει μεταμορφωθεί πολιτικά τις τελευταίες δεκαετίες. Η εδραίωση της δημοκρατίας από την Επανάσταση των Γαρυφάλλων το 1974 και η ένταξή της στην Ε.Ε. από το 1986 οδήγησαν την Πορτογαλία στην ευρωπαϊκή πορεία. Η νέα αυτή εποχή εμπιστοσύνης προς τη χώρα σφραγίστηκε με την Διεθνή Έκθεση στη Λισαβώνα το 1998. Την ίδια χρονιά, ο Ζοζέ Σαραμάγκου έγινε ο πρώτος Πορτογάλος Νομπελίστας λογοτεχνίας. Το 1999, η Πορτογαλία ήταν

μια από τις 11 χώρες που εισήγα-
γαγαν πρώτες το ευρώ.

Σύγχρονος άτλας του κόσμου 2001
Δημοσιογραφικός Οργανισμός
Λαμπράκη

ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

Η θρησκεία του εβραϊκού λαού, ο Ιουδαϊσμός, ξεκίνησε πριν από 4.000 χρόνια. Οι Εβραίοι πιστεύουν σε ένα Θεό, ο οποίος τους έχει επιλέξει για να διαδώσουν το μήνυμά Του στον υπόλοιπο κόσμο (περιούσιος λαός). Η εβραϊκή γιορτή του Πάσχα (που στα εβραϊκά σημαίνει πέρασμα) γιορτάζεται την άνοιξη, σε ανάμνηση της επιστροφής των Εβραίων στο Ισραήλ μετά την εξορία στην Αίγυπτο.

Πιάτο με το πασχαλινό
γεύμα

ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ

Ο Ινδουισμός αναπτύχθηκε στην Ινδία πριν χιλιάδες χρόνια. Οι ινδουιστές έχουν πολλούς θεούς, αλλά όλοι είναι μέρος μιας μεγαλύτερης δύναμης, η οποία ονομάζεται Βράχμα. Οι ινδουιστές πιστεύουν ότι όταν πεθαίνει ένας άνθρωπος, ξαναγεννιέται ως άνθρωπος, ζώο ή φυτό. Όσο καλύτερες είναι οι πράξεις που κάνει κανείς σε μία ζωή, τόσο καλύτερη θα είναι και η αναγέννησή του. Η ινδουιστική γιορτή Ντιβάλι δοξάζει τη νίκη του καλού ενάντια στο κακό.

Κατά τη γιορτή Ντιβάλι οι πιστοί
ανάβουν κεριά

ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ

Οι οπαδοί του μεγάλου Ινδού
δασκάλου Βούδα είναι γνωστοί ως
βουδιστές. Όπως και οι Ινδουιστές
πιστεύουν στην αναγέννηση μετά
το θάνατο. Ελπίζουν να υπερβούν
τον κύκλο του θανάτου και της
αναγέννησης και να φτάσουν σε
μια κατάσταση αγνότητας και
διαφώτισης, η οποία είναι γνωστή

ως νιρβάνα (γαλήνη της απόλυτης ακινησίας), ακολουθώντας έναν τρόπο ζωής βασισμένο στην καλή συμπεριφορά, το διαλογισμό και τη σοφία.

Οι βουδιστές έχουν ελάχιστα υπάρχοντα και αφιερώνουν τη ζωή τους στην ερμηνεία των κηρυγμάτων του Βούδα.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Οι χριστιανοί πιστεύουν ότι ο Ιησούς από τη Ναζαρέτ ήταν ο υιός του Θεού. Ζούσε στη ρωμαϊκή επαρχία της Παλαιστίνης όπου και σταυρώθηκε. Για τους χριστιανούς η ζωή, ο θάνατος και η ανάσταση του Ιησού ελευθερώνει τους πιστούς

από το προπατορικό αμάρτημα που τους βαραίνει. Η πιο σημαντική χριστιανική γιορτή είναι Το Πάσχα, κατά το οποίο οι χριστιανοί δοξάζουν την ανάσταση του Ιησού.

ΙΣΛΑΜ

Οι πιστοί του Ισλάμ ονομάζονται μουσουλμάνοι. Η πίστη τους αποκαλύφθηκε πρώτα στον Μωάμεθ τον 7ο αιώνα. Οι μουσουλμάνοι πιστεύουν σε ένα θεό, τον Αλλάχ. Υπόσχονται να προσεύχονται πέντε φορές την ημέρα, να νηστεύουν το μήνα του Ραμαζανιού, να δίνουν ελεημοσύνη στους φτωχούς και να κάνουν ένα τουλάχιστον προσκύνημα κατά τη διάρκεια της ζωής τους στην ιερή πόλη Μέκκα.

Όταν οι μουσουλμάνοι προσεύχονται στρέφονται προς την κατεύθυνση της Μέκκας.

ΣΙΧΙΣΜΟΣ

Ο πνευματικός ηγέτης Γκουρού Νανάκ ίδρυσε το Σιχισμό στη Βόρεια Ινδία το 16ο αιώνα. Οι Σιχ ακολουθούν τους 10 γκουρού (θρησκευτικούς δασκάλους) που αποκάλυψαν την αλήθεια για το Θεό και οι οποίοι τόνισαν τη σημασία της εργασίας υπέρ της κοινότητας καθώς και της λατρείας. Οι άνδρες (καθώς και μερικές γυναίκες) Σιχ φορούν τουρμπάνι για να δείξουν την πίστη τους και την ένταξή τους στην κοινότητα των Σιχ.

Αγόρι Σιχ
με τουρμπάνι

Για περισσότερες πληροφορίες
ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ
ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ
ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ
ΙΣΛΑΜ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣΥΝΗ

---

*Εικονογραφημένη Νεανική
Εγκυκλοπαίδεια, εκδ. Ελληνικά
Γράμματα, Αθήνα*

1. Διαβάστε τις πληροφορίες
για την Πορτογαλία και συμπλη-
ρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

πληθυσμός	
γλώσσα	
θρησκεία	
κλίμα	
πολιτική κατάσταση	

2. Στα σημεία του κειμένου που μιλούν για το κλίμα και την εκπαίδευση στην Πορτογαλία παρατηρούμε ότι τα περισσότερα ρήματα είναι σε ενεστώτα. Νομίζετε ότι θα μπορούσαν να βρίσκονται σε άλλο χρόνο (του παρελθόντος ή του μέλλοντος); Αν όχι, γιατί;

3. α. Εργαστείτε ομαδικά και διαλέξτε μια χώρα για να την παρουσιάσετε στην τάξη.

Για μεγαλύτερη ευκολία, μπορείτε να συμπληρώσετε έναν πίνακα όπως ο παραπάνω με τα αντίστοιχα στοιχεία περιληπτικά.

(Αν την έχετε επισκεφτεί, μιλήστε και για την εμπειρία σας εκεί.

Κοιτάξτε πρώτα στο βιβλίο σας, σελ. 157-159).

Μπορείτε ακόμα να φωτοτυπήσετε τη σελίδα με τον πίνακα και να τη μοιράσετε στους συμμαθητές σας για να έχουν ένα σχεδιάγραμμα όσων θα τους πείτε. Μην ξεχάσετε να έχετε μαζί σας μια φωτογραφία κι ένα χάρτη της χώρας αυτής.

β. Στο κείμενο αναφέρεται ως νόμιμα της Πορτογαλίας το εσκούδο.

Γνωρίζετε ποιο είναι το νόμισμα της σήμερα; Πότε έγινε η αλλαγή;

Με την ευκαιρία αυτή μπορείτε να συζητήσετε στην τάξη τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, από πόσες χώρες αποτελείται καθώς και πότε εντάχθηκε η Πορτογαλία αλλά και η χώρα μας σε αυτή.

4. Στο δεύτερο κείμενο διαβάζουμε για μερικές από τις θρησκείες του κόσμου. Στην εφημερίδα του σχολείου σας γίνεται ένα αφιέρωμα με τίτλο «Θρησκείες στον κόσμο». Χωρίζεστε σε ομάδες, κάθε ομάδα συγκεντρώνει στοιχεία για διαφορετική θρησκεία και τα παρουσιάζει στην τάξη.

Μην ξεχάσετε να πείτε:

- πότε αναπτύχθηκε η θρησκεία
- πώς ονομάζονται οι πιστοί της
- σε ποια θεϊκή δύναμη πιστεύουν
- τι πρέπει να κάνουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους
- ποια είναι η πιο σημαντική γιορτή τους

5. Ο διπλανός σας σας υπαγορεύει τις παρακάτω φράσεις από το κείμενο για να δει αν θυμάστε πώς γράφεται η κατάληξη στα ρήματα (-ετε ή -εται). Διαλέξτε το ρήμα με τη σωστή κατάληξη:

- Η πορτογαλική κοινωνία ενσωματώνεται / ενσωματώνετε γοργά στην υπόλοιπη Δυτική Ευρώπη.

- Δωρεάν κρατική εκπαίδευση παρέχεται / παρέχετε σε όλους τους μαθητές από 3 έως 15 ετών.
- Κοιτάζοντας το χάρτη, βρίσκεται / βρίσκετε την Πορτογαλία στο άκρο της Ιβηρικής Χερσονήσου.
- Η Πορτογαλία έχει ήπιο μεσογειακό κλίμα, το οποίο μετριάσετε / μετριάζεται από τα ρεύματα του Ατλαντικού.
- Η εβραϊκή γιορτή του Πάσχα γιορτάζετε / γιορτάζεται την άνοιξη.
- Βράχμα ονομάζετε / ονομάζεται μια μεγάλη θεϊκή δύναμη στην οποία πιστεύουν οι Ινδουιστές.
- Ένας πιστός μουσουλμάνος προσεύχετε / προσεύχεται πέντε φορές την ημέρα.

Επαναληπτικοί πίνακες της ενότητας για να διορθώσω το γραπτό μου

(κοίταξε πρώτα στις σελίδες
52-54 του 1ου τόμου τον πίνακα:
Διορθώνω το γραπτό μου)

Σημειώνω στη δεξιά στήλη του
πίνακα ένα + για όσα νομίζω ότι
έχω γράψει και ένα – για όσα δεν
έχω γράψει. Στη συνέχεια συμπλη-
ρώνω όλα όσα λείπουν για να είναι
το γραπτό μου πλήρες.

**1. Με ποιον τρόπο προσπαθούμε
να πείσουμε κάποιον ότι η άπο-
ψή μας είναι σωστή**

Χρησιμοποιούμε:

- Επιχειρήματα (φράσεις που
στηρίζουν λογικά τις απόψεις
μας).

- Φράσεις που δείχνουν τα συναισθήματά μας ή προκαλούν σε αυτόν που μας ακούει.
- Λέξεις που δηλώνουν την άποψή μας (π.χ. νομίζω, πιστεύω).
- Αιτιολογικές προτάσεις για να δικαιολογήσουμε όσα λέμε.

2.α. Πώς δίνουμε πληροφορίες για μια χώρα

Γράφουμε:

- Ποιο είναι το όνομά της.
- Πού βρίσκεται.
- Στοιχεία για τη ζωή εκεί (π.χ. πληθυσμό, γλώσσα, θρησκευόμενα, κλίμα κτλ.).

Χρησιμοποιούμε:

- Συνήθως χρόνο ενεστώτα.

- Επίθετα και επιθετικούς προσδιορισμούς.
- Τοπικούς προσδιορισμούς.

2.β. Πώς δίνουμε πληροφορίες για έναν τόπο που έχουμε επισκεφτεί

Αναφέρουμε:

- Πότε και πώς (και για ποιο λόγο) πρωτοπήγαμε εκεί.
- Γενική εντύπωση (τι βλέπει κανείς με μια πρώτη ματιά, τι του κάνει εντύπωση).
- Περιγραφή του τόπου (περιγράφουμε ό,τι είδαμε με τη σειρά).
- Τι κάναμε σε αυτό τον τόπο.
- Περιστατικά σχετικά με αυτόν.
- Συναισθήματα και σκέψεις για όλα τα παραπάνω.

Μπορείτε να διαβάσετε από το Ανθολόγιο:

 Διδώ Σωτηρίου, [Οι πρόσφυγες]
(Τόμος 5ος, σελ. 49)

Διαβάστε – Δείτε – Ακούστε – Επισκεφτείτε

 Προσφυγική Ελλάδα, φωτογρα-
φίες από το Κέντρο Μικρασιατικών
Σπουδών

 Κουτσοθανάσης Βασίλης, Λαϊκά
παραδοσιακά τραγούδια της Σμύρ-
νης, εκδ. Βασιλόπουλος Στ., 1990

 Λοΐζου Μάρω, Το τελευταίο
ινδιάνικο καλοκαίρι, εκδ. Κέδρος,
Αθήνα, 1984

 Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου
Λότη, Παραμύθια από την Αφρική,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1995

 Σκαλιώρα Κατερίνα, *Ένα αλλιώτικο ταξίδι*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1988

 Ψαρούτη Λίτσα, *Ένα καλοκαίρι στη σκιά του Βούδα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1986

 Άγνωστοι πολιτισμοί, ντοκιμαντέρ γαλλικής παραγωγής, 1996

 Ένα ταξί, μια πόλη, ντοκιμαντέρ αγγλικής παραγωγής, 1999

 Ιμαλάια, Ερίκ Βαλί, 1999

 Ο Κιρικού και η μάγισσα, Μισέλ Οσελό, 1998

 Περίοδος συγκομιδής, Μαρίνα Ραζμπέκινα, 2003

 Η νήσος των Αζορών, στίχοι Μποστ, μουσική Μ. Θεοδωράκης

 Αχ Παπουαλίλη, στίχοι Μ. Κριεζή, μουσική Ν. Κυπουργός

 Η χώρα των Μπεμπάντων, στίχοι Μ. Κριεζή, μουσική Ν. Κυπουργός

 Μια βραδιά στο Πόρτο Λίλι, στίχοι Μ. Κριεζή, μουσική Ν. Κυπουργός

Περιεχόμενα

Ενότητα 4

διατροφή 7

Ενότητα 5

17η Νοεμβρίου 81

Ενότητα 6

η ζωή σε άλλους τόπους 106

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.